

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY A DOKAZOVÁNÍ
Z POHLEDU TRESTNĚPRÁVNÍHO**

Autor práce: Štěpánka Mošovská

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále pak por. Mgr. Martině Jarolímkové, kpt. Mgr. Jiřímu Vondráčkovi a por. Mgr. Bc. Vladimíru Čelakovskému za provedené rozhovory.

ABSTRAKT

MOŠOVSKÁ, Š. *Důkazní prostředky a dokazování z pohledu trestněprávního : Bakalářská práce*, České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2016. 68 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: Důkaz, dokazování, důkazní prostředky

Bakalářská práce charakterizuje dokazování z pohledu trestněprávního se snahou poukázat na odlišnosti dokazování v průběhu trestního řízení. Dále práce definuje důkaz a důkazní prostředky a jejich postupný vývoj. Práce také řeší výhody a nevýhody jednotlivých důkazních prostředků v praxi.

ABSTRACT

MOŠOVSKÁ, Š. *Evidence and Testifying in the Point of View of Criminal Law* :
Bachelor thesis, České Budějovice : The College of European and Regional studies,
2016. 68 p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: Evidence, testifying, means of evidence

The bachelor thesis characterises testifying in the point of view of criminal law, trying to cover the differences of testifying in the criminal procedure. Then it defines the concept of evidence and means of evidence and their gradual development. The thesis also solves the advantages and disadvantages of means of evidence in practice.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Trestní řízení.....	10
2.1 Trestní právo.....	10
2.2 Trestní právo procesní	11
2.2.1 Předmět trestního práva procesního	12
2.3 Historické pozadí trestního řízení.....	15
2.3.1 Trestní právo v Čechách 15. – 16. Století	16
2.3.2 Trestní řízení v 19. - 20. stol. V Českých zemích	18
3 Dokazování	21
3.1 Předmět dokazování	25
3.2 Rozdělení důkazů	27
3.3 Hodnocení důkazů	30
4 Důkazní prostředky	32
4.1 Výslech obviněného	32
4.2 Výslech svědka.....	34
4.3 Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus	36
4.3.1 Konfrontace.....	37
4.3.2 Rekognice.....	37
4.3.3 Vyšetřovací pokus	39
5 Uplatňování důkazních prostředků.....	41
5.1 Přípravné řízení a předběžné projednání obžaloby	41
5.2 Hlavní líčení	43
6 Výzkumná část	45
6.1 Řízené rozhovory	45
6.1.1 Řízený rozhovor s por. Mgr.Bc. Vladimírem Čelakovským	45
6.1.2 Řízený rozhovor s Kpt. Mgr. Jirím Vondráčkem.....	48

6.1.3	Řízený rozhovor s por. Mgr. Martinou Jarolímkovou	51
Závěr	62
Seznam použitých zdrojů	64
Seznam zkratk	66
Přílohy	67

Úvod

Bakalářská práce nahlíží na dokazování z pohledu trestněprávního, jehož základní podklad je trestní právo procesní. Dokazování ale také souvisí i s obory jako je kriminalistika, kriminologie nebo například penologie. Trestní právo procesní je právo veřejné a upravuje trestní řízení. Trestním řízením se rozumí postup orgánů činných v trestním řízení. Základním právním předpisem trestního práva procesního je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších právních předpisů, (dále jen „trestní řád“), který upravuje průběh trestního řízení.

Dokazování je podstatná a nezastupitelná část trestního řízení, která se prolíná všemi stadii trestního řízení. Rozsah dokazování se liší v jednotlivých stadiích trestního řízení. V přípravném řízení je výrazně užší oproti projednání věci před soudem. Hlavní těžiště dokazování spočívá ve stadiu řízení před soudem. Dokazování lze také provádět v odvolacím řízení. Úkolem dokazování je zjistit, zda se skutek stal a je-li trestným činem, zjistit pachatele, uložit trest nebo ochranné opatření. Nedílnou součástí dokazování jsou důkazy a důkazní prostředky. Důkaz je vše, co může přispět k objasnění věci. Lze říci, že téměř bezcenná věc se za jiných okolností může stát tzv. korunným důkazem. Je zde uplatňována oproti správnímu právu tzv. zásada vyhledávací, jejíž podstatou je vyhledávání důkazů orgánů činných v trestním řízení z úřední povinnosti svědčící v prospěch i neprospěch pachatele. Důkazní prostředky jsou taxativně vymezeny v trestním řádu a provádí se se souhlasem státního zástupce nebo soudce.

V bakalářské práci je obsažena teoretická část, která vymezuje základní pojmy. Práce nahlíží pouze na některé důkazní prostředky a to z důvodu, že cílem je poukázat na zvláštnosti při uplatňování důkazních prostředků v trestním řízení. K tomu se váže zásada tzv. volného hodnocení důkazů, to znamená, že je pouze na soudci, jakou hodnotu jednotlivým důkazům přidělí, a zde právě nastává problém v uplatnění důkazů u konkrétních případů. Dále práce poukazuje na historický vývoj důkazních prostředků, zejména jaké pokroky v dokazování nám přinesla moderní doba, ve které žijeme. Ve výzkumné části jsou zpracovány údaje z provedených rozhovorů o výhodách či nevýhodách důkazních prostředků při jejich uplatňování v průběhu trestního řízení. Respondenti souhlasí s uvedením jejich jmen v této práci.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je definovat a charakterizovat dokazování z hlediska trestněprávního se zaměřením na důkazní prostředky a jejich historický vývoj. Dílčím cílem je popsání, používání důkazních prostředků v přípravném řízení, poukázat na zvláštnosti při uplatňování některých důkazních prostředků v průběhu přípravného řízení. Na základě analýzy informací získaných z řízených rozhovorů vyhodnotit výhody a nevýhody důkazních prostředků.

Pro dosažení hlavního cíle je čerpáno z dostupné literatury, příslušných zákonů a internetových zdrojů. Součástí hlavního cíle je charakterizovat důkazní prostředky jak je definuje zákon a nahlédnout na jejich postupný vývoj během modernizace. Zde je čerpáno z odborné literatury a internetových zdrojů. Tato část práce také obsahuje oblast dokazování z pohledu trestněprávního, tedy popisuje stadia trestního řízení. Dále definuje podrobně pojem důkaz. Pro doplnění dalších důležitých informací práce čerpá z provedených rozhovorů s dvěma vyšetřovateli a vedoucím obvodního oddělení, kteří se dlouhodobě s dokazováním a důkazními prostředky setkávají. Jejich postřehy, příklady a znalosti z této oblasti jsou velkým přínosem v celé práci.

Dílčím cílem je porovnat používání důkazních prostředků, tedy výhody a nevýhody používání konkrétních důkazních prostředků v praxi. Pro zjištění těchto údajů jsou provedeny výše zmíněné řízené rozhovory s příslušníky Policie České republiky. Dále také pro objasnění rozdílností je čerpáno z odborné literatury, internetových zdrojů a trestního řádu.

Dalším dílčím cílem je poukázat na zvláštnosti při uplatňování některých důkazních prostředků v průběhu přípravného řízení, neboť zde má určité postavení zásada volného hodnocení důkazů a je velmi těžké pro Policii České republiky uplatnit některé důkazní prostředky. Toto je provedeno na základě analýzy informací získaných z řízených rozhovorů.

2 Trestní řízení

2.1 Trestní právo

České trestní právo je součástí českého právního řádu a je odvětvím veřejného práva. Cílem trestního práva je chránit práva fyzických i právnických osob a další elementární hodnoty garantované Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod (tzv. právní statky) a v konfliktních případech prosadit právo proti bezpráví. Míněna je ochrana před trestnými činy vypočtenými taxativně v trestněprávních normách.¹

Výše zmíněná Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je jedním z nejdůležitějších ústavněprávních východisek trestního práva, přičemž trestní právo do značné míry odráží principy zakotvené právě v Listině. Listina trestní právo ovlivňuje ve dvou základních rovinách: jednak vytváří rámec, v němž se trestní právo (hmotné i procesní) může pohybovat, ale také představuje určitý imperativ (přestože ne vždy výslovný), který stát zavazuje, aby ústavně zaručená práva a svobody chránil všemi potřebnými (právními) prostředky, je-li to nutné, potom i prostředky trestního práva.² Na to navazuje tzv. trestněprávní ochrana, která spočívá v tom, že trestní právo určuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné, a stanoví tresty za jejich spáchání a dále také upravuje i ukládání tzv. ochranných opatření (jako např. ochranné léčení, zabezpečovací detence apod.). Právě v trestním právu nejvýrazněji vystupují základní etické hodnoty, na kterých je založen právní stát a občanská společnost. Z nich pak vychází utváření právních statků, trestněprávních norem a skutkových podstat trestných činů i pravidel pro aplikaci trestních sankcí.³

Vyomezujeme-li tedy na základě těchto obecných přístupů pojem trestního práva, musíme vyjít z obrany, kterou trestní právo poskytuje před kriminalitou, která útočí proti nejdůležitějším právním statkům naší společnosti v daném stadiu jejího vývoje, tedy nejdůležitějším chráněným právním hodnotám či chráněným společenským zájmům (objekt či předmět ochrany trestného činu). Chráněnými právními statky jsou zejména práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky. V této souvislosti je však třeba zdůraznit, že ze subsidiárního charakteru trestního práva vyplývá, že trestně právní ochrana je namístě jen tehdy, pokud k ochraně

¹ KLÍMA, K. a kol. *Praktikum ČESKÉHO ÚSTAVNÍHO PRÁVA*. 3. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. s. 241-243.

² KLÍMA, K. a kol. *Praktikum ČESKÉHO ÚSTAVNÍHO PRÁVA*. 3. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. s. 241-243.

³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7 vyd. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 31-34.

nepostačují prostředky jiných právních odvětví, zejména práva správního, občanského, rodinného, obchodního apod., neboť trestněprávní řešení je třeba považovat vždy za nejzazší řešení ve smyslu principu „ultima ratio“. Lze tedy říci, že trestní právo chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky, jen tehdy, jestliže právní prostředky jiných právních odvětví k jejich ochraně nepostačují. V tomto smyslu se někdy mluví o trestním právu jako o právu sekundárním (druhotném).⁴

Trestní právo rozlišujeme na hmotné (materiální), stanovící co je trestným činem a jaký trest lze za něj uložit a jaké ochranné opatření lze při jeho spáchání uložit, a trestní právo procesní (formální) upravující trestní řízení, tj. procedurální postup trestních orgánů v trestních věcech. Někdy se mluví i o tzv. trestním právu vykonávacím (míněny jsou zvláště právní normy upravující výkon trestů a ochranných opatření). Jakkoli je smyslem trestního práva procesního prosazení trestního práva hmotného, je třeba mezi hmotněprávním a procesněprávním aspektem obvykle přísně rozlišovat. Zvláště je nutno rozlišovat mezi pachatelem (hmotněprávní termín) a podezřelým, obviněným, obžalovaným či odsouzeným (procesněprávní termíny), mezi tresty a ochrannými opatřeními (hmotněprávní sankce) a předvedením, zadržením či vazbou (procesněprávní opatření) i v jiných směrech.⁵

2.2 Trestní právo procesní

Zájem společnosti na dodržování hmotněprávních trestních norem je mimořádně silný, protože se jimi chrání zvláště významné kolektivní a individuální hodnoty: lidský život, zdraví, důstojnost a čest, zdravý vývoj dítěte, majetková práva, státní zřízení atd. Není však v silách oběti trestného činu, aby sama nebo pomocí soukromých iniciativ prosadila potrestání pachatele. Pachatel trestného činu je totiž zvláště silně motivován k tomu, aby čin utajil, aby zničil jeho stopy, zastránil svědky, utekl do ciziny apod. Důstojným protivníkem pachatele mohou být pouze orgány odborně zdatné a dobře vybavené specializované státní orgány, především policejní a justiční. Ty mají za úkol stanovenou povinnost pachatele zjistit, usvědčit a pohnat k trestní odpovědnosti. Pro účely prosazování norem trestního práva do života si stát vytvořil své specializované orgány, to znamená, orgány činné v trestním řízení (soud, státní zástupce, policejní orgán). Orgány činné v trestním řízení přicházejí při plnění svých úkolů do kontaktu

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7 vyd. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 31-34.

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7 vyd. Praha : Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 31-34.

s mnoha dalšími subjekty jako např. s obviněným a jeho obhájcem, s poškozeným, se svědky a znalci apod. Přitom se mezi nimi utvářejí velmi složité vztahy, protože zájmy těchto subjektů často kolidují. Pro řešení těchto kolizních situací se v dlouholetém civilizačním vývoji vytvořila pevná pravidla, která postupně získala podobu trestněprocesních právních norem. Důležité je rozlišovat pojmy procesněprávní vztah a trestněprávní vztah. Trestněprocesní vztah je právem upravený vztah mezi subjekty podílejícími se na stíhání trestných činů nebo dotčenými tímto stíháním. Jeho obsahem jsou práva a povinnosti, jichž jsou tyto subjekty nositeli. Předpokladem pro vznik trestněprocesního vztahu je určitá zákonem definovaná právní skutečnost. Zatímco trestněprávní vztah vzniká spácháním trestného činu mezi pachatelem a státem. Obsahem trestněprávního vztahu na straně státu je právo uložit pachateli trest nebo ochranné opatření a povinnost řídit se při ukládání trestu zákonem definovanými podmínkami (nullum crimen, nulla poena sine lege).⁶

Z povahy věci vyplývá, že při odhalování, vyšetřování a soudním projednávání trestních věcí se státní orgány nemohou obejít bez zásahů do občanských práv a svobod. Například je třeba zabránit obviněnému, aby se připravovaným útekem do ciziny vyhnul trestnímu stíhání, a proto ho policejní orgán zadrží a soud ho vezme do vazby apod. Tyto zásahy do lidských práv jsou někdy velmi citelné, nicméně jsou pro výkon trestní justice zcela nezbytné a doposud žádný existující model trestního řízení se bez podobných nástrojů neobešel.⁷

2.2.1 Předmět trestního práva procesního

Předmětem trestního práva procesního je úprava postupu orgánů činných v trestním řízení (a jiných osob zúčastněných na trestním řízení) při zjišťování trestných činů, při rozhodování o nich a při výkonu těchto rozhodnutí i objasnění příčin trestné činnosti a úprava jejich práv a povinností.⁸ Z toho plyne, že úkolem trestního práva procesního je náležitě zjištění trestné činnosti a spravedlivé potrestání pachatelů. Další oblastí je úprava výkonu rozhodnutí, působení k upevňování zákonnosti, zamezování trestné činnosti (prevence zločinnosti) a výchova občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestné plnění povinností ke státu a společnosti. Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení

⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 1-6.

⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck., 2007. s. 1-6.

⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 21-22.

a dalších osob na řízení zúčastněných, jehož úkolem je zjistit, zda byl trestný čin spáchán, kdo jej spáchal a uložit mu podle zákona trest či ochranné opatření. Za orgány činné v trestním řízení se považuje především soud, ale také státní zástupce a policejní orgán.⁹

Soudnictví v trestních věcech vykonávají ve čtyřstupňovém systému soudů okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud. Význam a důležitost postavení soudů mezi subjekty trestního řízení se zakládají především na tom, že výlučně soudům je svěřeno s konečnou platností rozřešit nejdůležitější otázku trestního řízení – otázky viny a trestu.¹⁰

Státní zástupce je v řízení činný ve veřejném zájmu. Veřejný zájem je zájem většiny společnosti o tom, aby všechny trestné činy byly zjištěny a jejich pachatelé potrestáni. Úkolem státního zástupce je dbát toho, aby žádná nevinná osoba nebyla trestně stíhána, obžalována nebo odsouzena. Státní zástupce především dbá o zjištění trestných činů v přípravném řízení a o zachování zákonnosti přípravného řízení. Proto v něm vykonává jednak dozor, a jednak se sám účastní přípravného řízení vlastními úkony. Významnou činností státního zástupce v předsoudním stadiu trestního řízení je rozhodování o použití některých tzv. operativně pátracích prostředků. Státní zástupce povoluje např. předstíraný převod, sledování osob a věcí, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové, nebo jiné záznamy. Postavení státního zástupce v trestním řízení je významné také proto, že pouze on je oprávněn k podání obžaloby (návrhu na potrestání) a soud může rozhodnout jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Do práva státního zástupce jako veřejného žalobce nemůže žádným způsobem zasahovat soud ani strany.¹¹

Policejní orgán vystupuje zejména ve stádiích, které předcházejí řízení před soudem, ovšem jejich činnost v souvislosti s trestním řízením je širší. Úkolem policejních orgánů v předsoudním stadiu trestního řízení je pod dozorem státního zástupce prověřovat trestní oznámení ostatní podněty k trestnímu stíhání. Podrobnosti o vyšetřování trestných činů policejními orgány stanoví jednak zákon o Policii České republiky a jednak trestní řád. Policista plní úkoly orgánu činného v trestním řízení od okamžiku, kdy učinil první úkon podle trestního řádu. Policejní orgán oprávněný

⁹ FRYŠTÁK, M., PROUZA, D., VANĚČEK, P., ZAJÍČKOVÁ, E., *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 172-173.

¹⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 191-196.

¹¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 191-196.

působit v přípravném řízení je orgánem vyšetřovacím. Podle ustanovení § 3a zákona o Policii České republiky koná vyšetřování Služba kriminální policie a vyšetřování v útvarech s územně vymezenou působností. Při provádění úkonů trestní řízení je policista vázán pokyny státního zástupce. Při vyšetřování postupuje policejní orgán z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případů, včetně osoby pachatele a následku trestného činu.¹²

Orgány činné v trestním řízení využívají při svém rozhodování i poznatky získané v jiných vědách. Nejbližšími jsou kriminologie, věda pojednávající o zločinnosti (kriminalitě), jejích příčinách a prevenci, součástí je soudní psychologie, psychiatrie a sociologie. Penologie, věda o trestech, jejich výkonu a účincích. Dále z hlediska dokazování nejdůležitější věda, která se nazývá kriminalistika a zabývá se technickými a taktickými prostředky identifikace a usvědčování pachatelů.¹³

Výše zmíněna předsoudní a soudní stadia představují rozdělení trestního řízení na jednotlivé časové úseky, v nichž příslušné orgány činné v trestním řízení, popř. další subjekty plní postupně své úkoly (povinnosti) a vykonávají svá práva, s cílem dosáhnout účelu trestního řízení.¹⁴ Tyto časové úseky nazýváme stadia trestního řízení, která rozlišujeme na přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení (řádné i mimořádné), řízení vykonávací. Předsoudní stadium trestního řízení má ve vztahu k řízení před soudem předběžný, přípravný charakter (patří sem tedy, jak ostatně naznačuje již jeho název-přípravné řízení).¹⁵

Shrneme-li to stručně, tak trestní právo každého z nás chrání, chrání naše práva a hodnoty před trestnými činy. V našem právním státě je poslední možností, nejpřísnější, a nastupuje na řadu, pokud mírnější „právní páky“ nejsou dostatečně účinné, nebo závažnost případu tomu odpovídá. Na druhé straně do našich práv, do jisté míry, může zasahovat. Trestní právo rozdělujeme na hmotné a procesní. Základ slova hmotné, tedy hmota, vystihuje, že se jedná o popis jednotlivých trestných činů, které najdeme v trestním zákoně. Pro nás, je ale v tomto případě důležitější trestní právo procesní, a to z jednoho prostého důvodu, je zde popsán postup orgánů činných v trestním řízení a

¹² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 191-196.

¹³ FRYŠTÁK, M., PROUZA, D., VANĚČEK, P., ZAJÍČKOVÁ, E., *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 175.

¹⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 514.

¹⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 421-422.

hlavně celé naše dokazování. Celý tento složitý, do sebe provázaný proces najdeme v trestním řádu. Celé trestní řízení je rozdělené na časové úseky, ve kterých vždy hrají důležitou roli určité orgány. Dokazování, které patří mezi nejdůležitější činnost vůbec, se prolíná všemi těmito úseky.

2.3 Historické pozadí trestního řízení

Pojetí středověkého trestního práva bylo zcela odlišné od současného moderního práva, jehož kořeny spočívají v 18. století. Trestní právo spočívalo nejprve v institutu svémoci, tedy svépomoci, kterou veškeré útoky směřující vůči jedinci, jeho majetku či širší společnosti řešil buď napadený jednotlivec sám, nebo jeho okolí. Na počátku trestního práva tak stojí soukromá msta vrcholící buď mstou krevní nebo nějakou náhradou, ať již vyhnáním viníka nebo smluvenou kompenzací poškozeným. Na základě tohoto principu raně středověký stát a jeho aparát chránil vlastně jen osobu panovníka a jeho vlastní zájmy. S nástupem křesťanství, které se stalo současně státní ideologií, začal panovník prosazovat a chránit i křesťanské zásady. Používal při tom i násilí a právě jeho hrozbu spolu se svou autoritou podporoval svá vydaná nařízení. V nich sankcionoval různým způsobem dodržování křesťanských nařízení a vlastně i křesťanské morálky, čehož příkladem jsou Dekreta Břetislavova z roku 1039- O trestání delikventů rozhodoval kníže, respektive pověření úředníci, přičemž žalobní iniciativa spočívala na hradeckých arcikněžích. S upevňováním panovnickovy moci se svémocné řešení sporů začalo pokládat za její ohrožení. Státní moc proto začala rozsah svémoci omezovat a snažila se o převedení výkonu spravedlnosti do vlastních rukou. Nejprve poškozený předkládal své rozhodnutí soudu, který ho prosadil mnohem efektivněji než soukromník. Postupně však státní moc v průběhu 12. století začala některé delikty stíhat i bez této iniciativy, na základě vlastního rozhodnutí úředníků, a to z úřední povinnosti (ex officio). Stíhání usmrcením člověka ale naopak zůstávalo po dlouhou dobu na iniciativě soukromé. Až do 13. století se zde objevoval institut, podle kterého byla za delikt, jehož individuální pachatel nebyl odhalen, postihována celá ves pokutou. Od druhé poloviny 13. století v souvislosti s opětovanou konsolidací státní moci se začíná prosazovat veřejná trestní iniciativa v rukou státních orgánů. Konstituuje se institut takzvané popravy, který v sobě zahrnoval řadu trestněprávních pravomocí. V Čechách se výkon popravy soustředil zejména v rukou nových regionálních úředníků, popravců. Jejich povinností bylo zakročit vůči rušitelům bezpečnosti a veřejného pořádku bez ohledu na jejich postavení. Zaměřili se zejména na bezpečnost cest, ale také na dodržování vah a kontrolu mincí. Současně stát začal omezovat možnosti soukromého

řešení sporů, a od 14. století bylo svémocné jednání postihováno.¹⁶ Jako důkazy byly připouštěny především zemské desky, listiny, svědectví, ohledání na místě činu, přísaha (doplňovací, oceňovací a pro nevydání listů.)¹⁷ Do konce 14. století bylo převládajícím rysem dokazování tzv. ordálové řízení neboli boží soudy. Ordálem nazýváme iracionální důkaz, kterým strany za využití přírodních sil či s odvoláním na zdánlivě nadpřirozené mocnosti (boha) dokazovaly pravdivost svého tvrzení. Postupem doby se rozvinula řada ordálů, jejichž užití bylo zakotveno v obyčejovém právu a jejichž bylo soudem stranám ukládáno. Například ordál- vody, spočíval ve spuštění toho, jenž ordál podstupoval, svázaného do vody s tím, že voda jako živel čistý jej buď „ přijme“ (tj. potopí se) či zůstane na povrchu (tj. voda jej odmítne přijmout). Později se pak užíval ordál přísahy, při kterém přísahající musel přitisknout prsty na rozžhavené železo a to po dobu, dokud přísahu nepřednesl. V těchto případech nešlo tedy o to, aby se ten, kdo ordál podstupoval nespálil, ale aby přes bolest, která mu byla způsobena, přešel přes rozžhavené železo či prsty neodtrhl.¹⁸

2.3.1 Trestní právo v Čechách 15. – 16. století

Jedná se období stavovské, tj. léta od konce doby husitského revolučního hnutí až po porážku bělohorskou resp. po její zákonodárné zakotvení a využití v kodifikaci Ferdinanda II. z roku 1627. Ve stavovském trestním právu nalézáme nejen tradiční souhrn norem trestněprávní povahy, vytvářených na základech práva obyčejového po celá staletí, ale zároveň i pokusy o novou úpravu, tak jak ji ve změněných společenských podmínkách přinášely snahy státu o zvýraznění oficiality v trestním řízení a představy o trestní odpovědnosti, nově tehdy zveřejněné zvláště v oblasti státního aparátu.¹⁹ Stíhání pachatelů trestných činů přestává již být soukromou záležitostí a přechází na orgány státní správy. Soud již sám obesílá osoby podezřelé z deliktů proti obecnému řádu, pokoji či pořádku. Z hlediska dokazování dokonce městské právo ukládá výslovně zvláštní povinnost soudcům „ než by trestání a pokuta na koho byla uložena ... viny a jiná prohřešení lidská vyhledati“, přičemž nevina obžalovaného zprošťuje obvinění. Dokonce i při vině zjevné, všem obecně známé, se nesmí obžalovanému bránit v důkazu nevinu. Tato formulace se blíží k otázce, která je

¹⁶ VOJÁČEK L., SCHELLE K., KNOLL V., *České právní dějiny*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 170.

¹⁷ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 21.

¹⁸ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 18-19.

později zformulovaná v presumpci viny a nevinu. Jde samozřejmě jen o náznaky příštího vývoje, jelikož podstata stavovského práva je založena na nerovnosti stran, tedy vylučuje širší uplatnění této představy.²⁰ Jiná pravidla byla pro dokazování téže věci, je-li žalobcem nebo žalovaným příslušník privilegované třídy (např. šlechtický příslušník třídy vládnoucí) a jiná, je-li jím měšťan, či dokonce poddaný rolník. Jiná jsou pravidla, jde-li přitom o duchovního, o ženu atd.²¹

Dokazování při žalobě z vraždy nebo zabití se v českém právu stavovském podstatně neodlišovalo od dokazování u jiných druhů trestné činnosti. Takto tu vystupuje jako důkaz především dopadení při činu, přistižení se zbraní v ruce, výpověď poraněného, výpověď svědecká. Zcela v duchu formální teorie dokazování se tu k důkazu viny nejméně dvou svědků hodnověrných a zachovalých, podle známé zásady – unus testis, nullus testis. Protože jeden svědek již odůvodňoval podezření, připouštělo se v městském právu, aby za druhého svědka byl uveden důkaz, že obžalovaný byl dopaden se zkrvavenou zbraní. Kromě těchto důkazů udržuje se ještě jako důkaz i přísaha (očistná), a to v případech, kdy „...na obžalovaného z vraždy nebylo-li by dostatečného důvodu...než toliko nějaká domnění“ Zásadně byla přísaha jako důkaz poskytována jen obžalovanému. Nejprve přísahal obžalovaný, že je nevinen. S ním pak přísahalo jeho šest spolupřísežníků. Z nich tři přísahali, že viděli, že je nevinen. Poslední tři pak přísahali, že „tito 4 právě jsou přísahali.“ Z toho tedy plyne, že jen tři přísežníci přísahají jako svědci, druzí tři pak jen jako očistníci. Pro zajímavost, tento fakt požadoval dodržování mnoho formálních úkonů, jako např. přísahající museli být bosí, prostovlasí, svlečeni do košile, bez opasku, musí vložit dva prsty na „ ránu boku umučení Božieho “ atd. Zde se ukazují starší pravidla ordálových přísah, které byly užívány hojně v době předhusitské. Počátky trestní iniciativy i v oblasti stíhání usmrcení možno vidět u soudů městských v těch případech, kdy soudy rozhodující o tom, aby osoby podezřelé z mordu byly podrobeny útrpnému výslechu. Neúplný důkaz potom nevedl ke zproštění obviněného, ale k tortuře. Tortura byla nařizována rozsudkem, a proto jejímu uložení se strany mohly odvolat k soudu apelačnímu.²² Druhy mučení nebyly kodifikovány do roku 1768 a jejich užití záleželo především na vynalézavosti městských soudců. Běžně se však praktikoval postup počínající psychickým nátlakem a

²¹ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 25.

²² MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. s. 196-198.

končící natažením na žebřík či skřípec.²³ V takových případech ovšem jen přiznání na mučidlech bylo uznáváno za důkaz viny. Pokud se obžalovaný nepřiznal, nemohl být odsouzen a to i přesto, že řada nepřímých důkazů ho činila podezřelým.²⁴

Právo městské také uzákonilo i právní úpravu stíhání znásilnění ženy, a to dokonce s odvoláním na právo zemské. Za toto násilné smilstvo hrozí trest smrti a to buď mečem či vpletením do kola. Žena musí násilí prokázat a to buď křikem nebo příznaky způsobeného násilí na šatě nebo těle. K těmto důkazům stačila pak již její přísaha „... a násilník v té při padne“. Další svědectví se zde již nevyžadovalo. Jako znalci fungovaly tzv. „pocivé ženy“ (někdy se mluví v pramenech o „starožitných“), které na příkázání městských soudů zjišťovaly skutkový stav, tedy zda byla dívka „porušena“ nebo znásilněna. Ztráta panenství byla soudům v těchto případech jedním z rozhodujících důkazů spáchaného deliktu.²⁵

2.3.2 Trestní řízení v 19. - 20. stol. v Českých zemích

V 17. a 18. století nastal rychlý přechod k soudnictví úřednickému, byrokratickému. Byl to jeden z průvodních zjevů absolutismu, který za zdroj práva považoval panovníka, a musel proto nahrazovat feudální soudce „volně“ právo nalézající, soudci-úředníky rozhodujícími podle předpisů daných jim od krále. Ještě hluboko do 18. století vládne zásada zákonné důkazní teorie, spočívající v tom, že byl vytvořen systém strnulých, pro soudce závazných předpisů o tom, jak posuzovat váhu a přesvědčivost dokladů, svědectví a jiných důkazů (např. charakteristicky svědectví muže „platilo“ více než svědectví ženy, výpověď šlechtice „vážila“ více než výpověď poddaného apod.) Byl to systém, který se vytvořil v učeném, teorií římsko-kanonickou ovládaném procesu na sklonku středověku a na počátku novověku.²⁶

V roce 1768 byl vydán trestní tereziánský zákoník *Constitutio Criminalis Theresiana*, kde naprostou převahou zvítězila formální důkazní teorie. Hlavním a rozhodujícím důkazním prostředkem se stala tortura, neboli mučení obžalovaného za účelem dosažení jeho přiznání, které bylo považováno za „korunu důkazů“. Tereziana zakotvila přesná pravidla užívání tortury, její stupně, technické podmínky a dobu, po

²³ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 23.

²⁴ MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. s. 198.

²⁵ MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. s. 244-245.

²⁶ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 53.

kteřou směl být vyslyřchaný trápen. Jednalo se o palečnice „šněřování“ rukou, natažení na žebřík nebo skřipec, pálení těla na žebříku. Jako mezistupeň sloužily tzv. španělské boty, přikládáné na holeně. Tortura byla zásadně třídní institucí, nesměli být trápeny osoby šlechtické, osoby duševně choré, nedospělci do 14 let (s výjimkou, že by se dopustil hrdelních zločinů), muži nad 60 let, těžce nemocní, těhotné ženy. Mučení podle Tereziány bylo přípustné jen u těžkých zločinů, které byly trestány smrtí, aby snad utrpení s ním spojené nebylo těžší než vlastní trest. Jeden stupeň mučení nesměl trvat déle než 15 minut a celé mučení pak jednu hodinu.²⁷

Veškerá tíha dokazování byla přenesena na obžalovaného, jehož postavení v procesu bylo neobyčejně ztíženo: nesměl mít obhájce, až před soudem mu mohl radit „právní přítel“, byl manipulovaným objektem v rukou soudce, který byl současně jeho žalobcem, soudcem a obhájcem, rozhodoval o připuštění důkazů. Východiskem byla presumpce viny, podle které byl obžalovaný považován za vinného, pokud se mu nepodařilo dokázat nevinu. Dokonce i tehdy, když se obžalovanému podařilo obstát při tortuře a nepřiznal vinu, byl pouze propuštěn „na volnou nohu“ s tím, že se kdykoliv mohlo obnovit řízení, pokud se objevily nové usvědčující důkazy. Na počátku druhé poloviny 18. století již poklesl všeobecně dříve tak vysoký počet mučených a je odhadován na 30 delikventů ročně pro všechny habsburské země. V roce 1777 bylo nejvyšším rozhodnutím užívání zakázáno.²⁸

Dokazování, které už mělo podobnou formu tomu dnešnému, se objevilo až v roce 1873, kdy nabyl účinnosti nový zákon. Soudní řízení bylo veřejné, s uplatněním dispoziční a projednací zásady (podmětem k zahájení byl žalobní návrh dotčené strany a strany byly povinny obstarat si důkazy pro svá tvrzení). Důkazní řízení už ovládala zásada volného hodnocení důkazů. Zákon také taxativně vypočítával přípustné důkazy.²⁹

Jak je všeobecně známé, středověk neměl o nějakém právu, myšleno dnešnému, ani potuchy, natož o právu trestním, takže o dokazování v této době literatura není zrovna rozsáhlá. S upevňováním panovnickovy moci se postupně začala omezovat soukromá msta a jakékoliv jiné svémocné řešení, které již od 14 stol. bylo postihováno.

²⁷ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 54-55.

²⁸ VLČEK E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. s. 54-55.

²⁹ VOJÁČEK L., SCHELLE K., KNOLL V., *České právní dějiny*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 504-508.

Velkou zajímavostí zůstává tzv. ordálové řízení, které bylo založené na nadpřirozené mocnosti, jak je výše detailně popsáno. Postupem času se začínají klást vyšší nároky na trestní řízení a trestní odpovědnost. I přesto, že okolo 16. stol. se objevil náznak dnešní presumpce nevinny, stále se ale právo nepodobalo tomu dnešnímu. Do roku 1768 stále není nikde upraveno mučení, a přesto se přiznání na mučidlech užívalo a považovalo se za hlavní důkaz. Dokazování, které začalo mít podobnou strukturu tomu dnešnímu, se objevilo až v 19. stol.

3 Dokazování

Dokazování je vedle rozhodování nejdůležitější procesní činností orgánů činných v trestním řízení, protože umožňuje zjistit skutkový základ pro jejich rozhodování a pro jejich postup tak, aby mohl být splněn účel trestního řízení.³⁰ Důkazním právem tedy rozumíme souhrn pravidel a předpisů, které upravují postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů (obviněného a jeho obhájce, poškozeného, zúčastněné osoby, zákonného zástupce apod.) při vyhledávání, zajišťování, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení směřující ke zjištění skutkových okolností významných pro rozhodnutí o vině, trestu a postupu trestního řízení.³¹ Dokazování však neprobíhá pouze v hlavním líčení, z hlediska viny obžalovaného a případné uložení trestu či ochranného opatření za trestný čin, jímž byl uznán vinným, ale jde o činnost všech orgánů směřujících k opatření a provedení důkazů v kterémkoli stadiu trestního řízení, sloužící často ke zjištění skutkového stavu pro rozhodování mezitímní (např. zda má být podána obžaloba či zda má být trestní stíhání podmíněně zastaveno) nebo vedlejší povahy (např. zda má být obviněný vzat do vazby).³² Z toho plyne, že dokazování představuje složitý komplex procesních postupů orgánů činných v trestním řízení a jiných subjektů, ve kterém jsou obsaženy jejich teoretické odborné poznatky a mnohaleté praktické zkušenosti.³³

Dokazování tvoří podstatnou a nezastupitelnou součást trestního řízení (jako ostatně každého právního řízení). Je zvláštní formou poznání výšece objektivní reality. Odráží se v něm více či méně zřetelně základní zásady trestního řízení. Mezi základní zásady patří především:³⁴

- **Zásada presumpce nevinny**

Podstatou této zásady je, že do té doby, dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina obžalovaného, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Tato zásada vychází z článku 40 odst. 2 Listiny, ve kterém je stanoveno, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za

³⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 373.

³¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 122-123.

³² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 373.

³³ BALÁŽ, B., PALKOVIČ, J. *Dokazovanie v trestnom konaní. Teoretická a praktická část*. Tranava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2005. s. 16.

³⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 191-196.

nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebyla jeho vina vyslovena. Východiskem je princip předpokládající, že v demokratické společnosti je každý občan řádný, a to až do okamžiku, kdy je prokázán opak. Z této zásady vyplývají dvě pravidla. Vina obžalovaného musí být řádně prokázána a takové prokázání musí být založené na procesně použitelných důkazech. Obžalovaný není povinen se hájit, nemusí se vyvíňovat či uvádět okolnosti na svoji obhajobu. Právo na obhajobu je jeho právem, nikoliv povinností. Druhým pravidlem je zásada „v pochybnostech ve prospěch obviněného“ (in dubio pro reo). Vyskytnou-li se v trestním řízení skutkové pochybnosti, je třeba shromáždit a provést další důkazy, které blíže osvětlí skutkový děj. Pokud již není možné další důkazy opatřit či provést a skutkové pochybnosti přetrvávají, je nezbytné přiklonit se ke skutkové verzi pro obviněného příznivější.³⁵

- **Zásada vyhledávací**

Podle zásady vyhledávací jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjišťovat právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran. Tato zásada má úzký vztah se zásadou oficiality, podle které nestanoví-li zákon něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Zásada oficiality se dále také spojuje s požadavkem urychleného projednání věci tzv. zásada rychlosti a s principem šetření práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Uvádí se, že zásada vyhledávací je konkretizací zásady oficiality v důkazním řízení. Obě zásady mají společný základ a společné rysy. Zatímco zásada oficiality se vztahuje na trestní řízení jako celek, zásada vyhledávací se vztahuje jen na určitou část řízení - řízení důkazní.³⁶

- **Zásada ústnosti**

Zásada ústnosti v důkazním řízení se projevuje především v tom, že důkazy se v hlavním líčení a ve veřejném zasedání zpravidla provádějí ústně, tedy obviněný, svědci a znalci musí vypovídat ústně, listiny, kterými se u soudu provádí důkaz, a protokoly o úkonech, které nelze z povahy věci v hlavním líčení opakovat, musí být přečteny. Ústním provedením dokazování v hlavním líčení se vytvářejí ty nejlepší předpoklady pro náležité zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné

³⁵ FRYŠTÁK, M., PROUZA, D., VANĚČEK, P., ZAJÍČKOVÁ, E., *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 176-177.

³⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 118-132.

pochybnosti, pro naplnění zásad veřejnosti a bezprostřednosti a v neposlední řadě i pro řádné uplatnění všech práv stran.³⁷

- **Zásada bezprostřednosti**

Zásada bezprostřednosti vyžaduje, aby soudce v hlavním líčení přímo vnímal jednotlivé důkazní prostředky, což má zásadní význam pro naplnění zásady volného hodnocení důkazů a zásady zjištění skutkového stavu věci. Jestliže má soudce hodnotit věrohodnost a přesvědčivost důkazů, musí je nejen poznat na povrchu, ale je třeba, aby pronikl i do jejich vnitřní struktury. Proto je velmi důležité, aby vnímal vlastními smysly a hodnotil každá prováděný důkaz, např. aby se nejen seznámil s obsahem protokolu o svědecké výpovědi, ale aby svědka osobně (bezprostředně) pozoroval při výpovědi, a tak mohl vnímat nejen obsah jeho řeči, ale také způsob, jak se při tom svědek chová (např. zda se obrací na obviněného, gestikuluje atd., tváří se lhostejně, usmívá se, mračí se atd...), zda je rozhodný při výpovědi anebo naopak kolísavý, nejistý, rozpačitý apod. Je třeba odlišit, co svědek sám svými smysly sledoval, např. co na místě činu viděl, slyšel, cítil atd., a co naopak ví jen z doslechu od dalších osob. V důsledku toho je pak možno zajistit i naplnění pravidla, že soud má čerpat důkazy z pramene pokud možno co nejbližšího dokazované skutečnosti.³⁸

- **Zásada volného hodnocení důkazů**

Po provedení každého důkazu je důležitou činností orgánů činných v trestním řízení jejich zhodnocení. Důkazy se hodnotí samostatně a poté i ve vzájemných souvislostech. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení. Toto přesvědčení není libovolné, ale musí být založené na pečlivém uvážení všech okolností případu. Používají se zásady logického uvažování, důkazy se hodnotí z různých úhlů pohledu (všestranně). Hodnocení důkazů musí být uvedeno v konečném rozsudku, v němž soud mimo jiné vyloží, jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč nevyhověl případným návrhům na další dokazování a jako skutečnosti měl na základě kterých důkazů prokázané.³⁹

³⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 143.

³⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 140-143.

³⁹ FRYŠTÁK, M., PROUZA, D., VANĚČEK, P., ZAJÍČKOVÁ, E., *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 180.

- **Zásada zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti**

Tato zásada konkretizuje jeden z cílů trestního procesu, neboť orgány činné v trestním řízení v součinnosti se stranami tím, že vyhledávají, opatřují a provádějí důkazy (v řízení před soudem za aktivní role stran), usilují o nalezení pravdy o skutku, který je předmětem řízení a v němž je spatřován trestný čin. Pokud jde o rozsah zjišťování skutkového stavu, orgány činné v trestním řízení jsou oprávněné k tomu, aby prováděly dokazování jen v takovém rozsahu, který je nezbytný z hlediska zjištění skutkového stavu věci pro konkrétní rozhodnutí. To souvisí i se zásadou volného hodnocení důkazů, neboť po provedení důkazů je vždy orgány činné v trestním řízení hodnotí, a to jednotlivě a v souhrnu a dospívají k vnitřnímu přesvědčení, že určitá skutečnost je či není prokázána. Tento postup probíhá na základě myšlenkového zpracování hodnověrných informací zjištěných dokazováním, s přihlédnutím k zákonům a jiným právním předpisům, přičemž se příslušný orgán činný v trestním řízení opírá o právní vědomí, o všestranné, hluboké a logické zhodnocení důkazů i jejich vzájemných souvislostí na základě úsudku, při zvážení všech okolností případu. V případě, že má být v hlavním líčení soudem rozhodnuto o vině či nevině obžalovaného, musí shromážděné důkazy postačovat. Jestliže nepostačují a není možné již opatřit důkazy další, které by pochybnosti vyvrátily, je třeba podle zásady *in dubio pro reo*, vyplývající ze zásady *presumpce nevin*y, obžalovaného zprostit obžaloby.⁴⁰

Dokazováním v trestním právu procesním tedy rozumíme trestním řádem vymezený postup orgánů činných v trestním řízení za zákonem vymezené součinnosti stran, jehož smyslem je poznání skutkových okolností důležitých pro další postup orgánů činných v trestním řízení a v konečné fázi i pro rozhodnutí.⁴¹ Při dokazování v trestním řízení se střetávají dva protikladné požadavky: Jde o rozpor mezi zájmem společnosti na trestním stíhání pachatelů trestných činů na straně jedné a zájmem na integritě individuálních nebo celospolečenských hodnot přesahující účel trestního stíhání na straně druhé. Mezi těmito dvěma body dochází ke stálému napětí, střetu, ovlivňování. Sjednocující roli v otázce přípustných způsobů a postupů dokazování sehrává judikatura. A to proto, že k otázkám dokazování se vztahuje bohatá judikatura Ústavního soudu nebo soudů obecných, která se v řadě případů vyslovuje k problémům,

⁴⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 148-154.

⁴¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 312-332.

jež nejsou výslovně upraveny trestním řádem a které se jeví být sporné. Při řešení otázek dokazování v trestním řízení je však třeba se zabývat nejen vnitrostátní úpravou a judikaturou k této úpravě, ale je nutné mít na zřeteli i jisté mezinárodní standardy, jimiž se musí řídit dokazování v trestním řízení, a které představuje zejména Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (český text publikován pod. č. 209/1992 Sb.). Přijetím Úmluvy podléhá náš stát rovněž kontrolnímu mechanismu představovanému především Evropským soudem pro lidská práva.⁴²

3.1 Předmět dokazování

Předmětem dokazování konkrétní věci jsou okolnosti důležité pro trestní řízení v této věci. Za takovéto okolnosti nutno pokládat okolnosti důležité pro rozhodnutí věci, okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její provedení, i okolnosti důležité pro postup trestního řízení. Předmětem trestního stíhání je skutek - tím je zároveň určen okruh otázek, které je nutno v trestním řízení řešit a pro jejichž rozhodnutí si musí orgány činné v trestním řízení dokazováním vytvořit skutkový základ provedením určitého okruhu důkazů.⁴³ Orgány činné v trestním řízení mohou skutek poznat jen tak, že jej zrekonstruují.

Proces dokazování lze rozdělit:

1. **Vyhledávání důkazů** (pramenů důkazů) - jde o činnost, která směřuje k nalezení pramenů informací, sloužících jako důkaz pro trestní řízení, trestní řád výslovně upravuje pouze postupy orgánů činných v trestním řízení při vyhledávání důkazů, kterými je zasahováno do základních práv a svobod občanů (jedná se zejména o instituty: vydání a odnětí věci, prohlídky, záměna zásilek, odposlech a záznam telekomunikačního provozu).
2. **Provádění důkazů** - jde o využívání jednotlivých důkazních prostředků, jimiž se zajišťují informace o důkazech od jejich nositelů, tato činnost je upravena trestním řádem (jedná se zejména o: ohledání, výslechy, zvláštní důkazní prostředky, tj. konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě).
3. **Prověření a hodnocení důkazů** - využívá se zásady volného hodnocení důkazů, které spočívá v posouzení každého důkazu samostatně a všech

⁴² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 312-332.

⁴³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 312-332.

důkazů navzájem, s cíle zjistit, zda jsou mezi nimi rozpory, odhalit jejich příčiny a podle možností zjištěné rozpory odstranit.⁴⁴

Dokazování má své hranice, je třeba dokazovat jen okolnosti důležité pro trestní řízení.⁴⁵

Z hlediska pozitivního vymezení se jedná o:

- a) okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (významné z hlediska trestního práva hmotného),
- b) okolnosti důležité pro postup trestního řízení,
- c) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání, a okolnosti důležité pro uplatnění nároku na náhradu škody.

Ve všech uvedených okruzích dokazování lze dokazovat okolnosti důležité pro hodnocení věrohodnosti důkazů a skutečnosti představované nepřímými důkazy.⁴⁶

S předmětem dokazování úzce a bezprostředně souvisí i rozsah dokazování. Zatímco, jak je výše zmíněno, vymezením předmětu dokazování se určuje okruh skutečností, které je třeba dokazovat, rozsah dokazování určuje množství a kvalitu důkazů, kterými má být uvedený okruh skutečností (předmět dokazování) dokázán, tedy jde o vymezení hranic dokazování. Rozsah dokazování je závislý nejen na stadiu trestního řízení, ale též na postupu trestního stíhání a objasňování věci.⁴⁷ Skutečnost, která má být zjištěna, se označuje jako předmět důkazu. Pokud hovoříme o skutečnostech, které je nutné v trestním řízení dokazovat, je třeba zmínit pojmy skutkový děj a skutkový stav věci. Skutkový děj zahrnuje skutkové okolnosti konkrétního případu, tak jak se stal, bez ohledu na jejich trestněprávní relevanci. Takovýto popis konkrétního případu vyplývá např. z trestního oznámení. Je to čistě skutková, faktická záležitost popisovaná zpravidla osobou trestního práva neznalou. Jde tedy o skutek de facto. Skutkový děj následně posuzuje orgán činný v trestním řízení z hlediska trestněprávního a lze jej definovat jako souhrn trestněprávních irelevantních a relevantních faktů právě posuzovaných tímto orgánem. Skutkový stav věci je na rozdíl od skutkového stavu pojmem užším a je souhrnem takových trestněprávně relevantních

⁴⁴ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 122-123.

⁴⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 191-196.

⁴⁶ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 122-123.

⁴⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 481.

faktů, které jsou potřebné pro rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení v příslušném stadiu tohoto řízení a je označením pro skutek de iure.⁴⁸

Prostředek, který je používán orgánem činným v trestním řízení při dokazování k poznání skutečnosti, která je předmětem důkazu, se nazývá důkazní prostředek. Důkazním prostředkem v procesním smyslu je vlastní procesní činnost orgánu činného v trestním řízení, která slouží podle trestního řádu k poznání skutečností. Důkazem v procesním smyslu je pak přímý poznatek, který orgán činný v trestním řízení získal o předmětu důkazu z důkazního prostředku při procesním dokazování. Procesním důkazem jsou tedy výsledky získané provedené ohledáním, obsah výpovědi vyslechnutých osob, obsah listin nebo obsah zpráv zachycených jinak než písemně. Každý procesní důkaz je vždy nutně spjat s určitou osobou (výpověď) nebo s určitou věcí (hmotný podklad - listina). Tyto osoby nebo věci nazýváme nositeli důkazů (pramenem důkazů).⁴⁹ České trestní právo procesní důsledně nerozlišuje pojem důkazní prostředek a důkaz. V teorii a zejména v praxi pojem důkaz a důkazní prostředek splývají, striktní odlišení těchto pojmů má však praktický význam pouze ojediněle. Záměna pojmů může být problémem v těch případech, kdy zákon důsledně rozlišuje termíny. Obviněný nebo jeho obhájce, poškozený, případně zúčastněná osoba mohou navrhnout provedení důkazů, ve smyslu zjištění určitých poznatků o předmětu dokazování, nikoliv však důkazní prostředky, tj. úkony, kterými tyto poznatky v procesní formě budou získány.⁵⁰

3.2 Rozdělení důkazů

Rozdělení důkazů má význam pro nauku i aplikační praxi, protože poukazuje na atributy jednotlivých důkazů a umožňuje lépe pochopit jejich povahu a význam.⁵¹

- **Podle vztahu k obvinění na důkazy usvědčující a ospravedlňující**

Důkazy usvědčující prokazují skutečnosti svědčící proti obviněnému, ospravedlňující naopak prokazují okolnosti svědčící v jeho prospěch. Toto dělení není bez praktického významu, protože dle § 2 odst. 5 trestního řádu je úlohou orgánu činných v trestním řízení objasňovat, a to i bez návrhu stran, stejně pečlivě důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného. Není přitom vyloučeno, že některý

⁴⁸ KRATOCHVÍL, V., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.* vyd. Praha : Nakladatelství C.H. Beck, 2012. s. 212.

⁴⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní. 5.* vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 315.

⁵⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 124.

⁵¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní. 5.* vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 335.

důkaz může mít za určitých okolností povahu usvědčujícího a za jiných ospravedlňujícího, nebo že důkaz předložený za účelem usvědčení obviněného se může během procesu dokazování změnit v důkaz ospravedlňující a naopak. Rozlišení důkazů na usvědčující a ospravedlňující je důležité vzhledem ke skutečnosti, že obviněný nesmí být jakkoliv donucován, aby aktivně poskytl orgánům činným v trestním řízení důkaz, respektive důkazní prostředek, který ho usvědčuje, tj. platí zákaz nutit obviněného k sebeobviňování. Je totiž nutné odlišovat ústavně zaručené právo nebýt nucen k sebeobviňování, tj. aktivně předložit proti sobě důkaz pod donucením, od právní možnosti trestní moci opatřovat důkaz i proti vůli obviněného a v jeho neprospěch.

- **Podle vztahu pramene zpráv k dokazované skutečnosti na důkazy původní (bezprostřední) a odvozené (prostředěčné/zprostředkované)**

Původní je takový důkaz, který vychází z bezprostředního pramene, tj. např. výpověď svědka o skutečnostech, které osobně viděl, nebo originál listiny. Zatímco odvozený je takový důkaz, který naopak získává z pramene prostředěčného (zprostředkovaného), jako je např. výpověď o skutečnostech, které sám nevnímá a reprodukuje jen to, co slyšel, nebo kopie listiny. Zásada bezprostřednosti vyžaduje, aby orgány činné v trestním řízení vyhledávaly podle možností zejména důkazy původní. Odvozenost totiž v sobě skrývá nebezpečí zkomolení skutečnosti, která je předmětem dokazování. To neznamena, že by důkazy odvozené byly jakkoliv méněcenné. Mnohdy právě na základě nich lze zjistit důkazy původní, např. vyslýchaný svědek uvede, že informace má od osoby, která byla očitým svědkem určité události.

- **Podle vztahu důkazu k dokazované skutečnosti na důkazy přímé a nepřímé**

Přímým důkazem je ten důkaz, který přímo potvrzuje nebo vyvrací skutečnost, která je předmětem dokazování. Nepřímým důkazem je naopak takový důkaz, který dokazuje sice skutečnost jinou, ale přesto takovou, ze které je možno usuzovat, zda skutečnost, která je předmětem dokazování, stala, či nestala. Nepřímý důkaz tedy objasňuje dokazovanou skutečnost pomocí jiné skutečnosti, která k ní má jen nepřímý vztah. Z toho pramení jeho označení. Přímým důkazem je výpověď svědka, který uvádí, že viděl obviněného, jak vystřelil na poškozeného. Nepřímým důkazem je taková výpověď, kdy svědek pouze uvádí, že tuto osobu viděl na místě, kde byl poškozený zastřelen, ale neviděl ji střílet. Jediný nepřímý důkaz sám o sobě nestačí k prokázání dokazované skutečnosti. K tomu musí být k dispozici více nepřímých důkazů, protože

ten má svoji důkazní hodnotu pouze ve spojení s jinými, byť taktéž nepřímými důkazy. Nepřímé důkazy musí tvořit soustavu, tj. řetěz složený ze vzájemně souvisejících článků, které jsou v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností. Každý článek tohoto řetězu musí být bez důvodných pochybností prokázán. Jestliže je jen jediný článek pochybný, řetěz se přerušuje a správnost řetězů z něho vyplývajících je v důsledku toho pochybná. Řetěz vzájemně souvisejících, harmonizujících a nepochybně zjištěných nepřímých důkazů musí být uzavřen, tj. musí vést výlučně k jedinému závěru a musí vylučovat jakoukoliv jinou možnost.⁵²

Důkazy se hodnotí podle zásady volného hodnocení důkazů. Zákon tedy nestanovuje žádná pravidla, pokud jde o množství či kvalitu důkazů, potřebných k prokázání určité skutečnosti, ani jejich váhu nebo sílu. Důležité je přihlídnutí k okolnostem případu, k jeho zvláštnostem a charakteristickým rysům. Žádnému důkazu není dán zvláštní význam, a to ani doznání obviněného. Výslovně je zakázáno užití důkazu získaného nezákonným způsobem. Cílem hodnocení důkazů je jeho posouzení z hlediska:

1. Zákonitosti důkazů, zda byl získán z pramene, který stanoví nebo připouští zákon, zda byl opatřen nebo proveden postupem, který je v souladu se zákonem.
2. Pravdivosti důkazu, zda dokázané okolnosti lze považovat za existující a v souladu se skutečností. Pravdivosti důkazu je určována zároveň s jeho věrohodností.
3. Závažnosti důkazu, zde je vyjádřena použitelnost pro zjištění materiální pravdy, vypovídá též, do jaké míry obsah poskytuje důkaz přímé nebo nepřímé poznatky o předmětu dokazování.

Proces volného hodnocení důkazu je třeba řádně odůvodnit. V odůvodnění rozhodnutí musí být popsáno, které skutečnosti byly vzaty za prokázané, o které důkazy se skutková zjištění opírají a jakými úvahami se orgán činný v trestním řízení řídil při hodnocení provedených důkazů.⁵³

⁵² FRYŠTÁK, M., *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno : Masarykovu universita, Právnická fakulta, 2014. s. 162-164.

⁵³ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 132.

3.3 Hodnocení důkazů

Bylo již výše uvedeno, že podstatnou část hodnocení důkazů tvoří zkoumání zákonitosti důkazů. Někdy je od zákonnosti odlišována ještě přípustnost důkazu, byť trestní řád uvádí v ustanovení § 89 odst. 2, že „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci...“. Toto odlišování má své racionální jádro, pokud je nepřípustnost považována za širší pojem, který zahrnuje nejen nepřípustnost vyplývající z nezákonnosti důkazu, ale i nepřípustnost danou pramenem důkazu. Podle soudní praxe není připuštěn jako důkaz při rozhodování ve věci např. výsledek vyšetření na tzv. detektoru lži nebo úřední záznam orgánu činného v trestním řízení o skutečnostech zjištěných z evidence osob, resp. telefonického hovoru se svědkem. Za nepřípustný důkaz je v teorii i praxi pak považováno např. vidění jasnovidce. Zůstává otázkou, zda tyto případy by bylo možno zahrnout pod pojem důkazů nezákonných. Zákonost důkazu je jednak jeho vlastností, tedy hodnotou, ale zároveň též otázkou hodnocení důkazu. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich zákonnosti vychází teorie z koncepce konfliktu zájmů a hodnoty důkazu. Z hlediska stupně nezákonnosti lze podle teorie i praxe rozlišovat:⁵⁴

- Důkaz absolutně neúčinný, u kterého vadu nelze odstranit v dalším řízení. K takovému důkazu se vůbec nepřihlíží, vyplývá přímo ze zákona např. získání výpovědi obviněného předstíráním klamavých a nepravdivých okolností, důkazy získané při domovní prohlídce bez příkazu soudce.
- Důkaz relativně neúčinný, jehož vadu lze odstranit, k takovému důkazu se nepřihlíží do doby než je vada odstraněna, příkladem relativně neúčinných důkazů může být např. výslech obviněného, který má obhájce, v přípravném řízení bez toho, že byl o konání výslechu obhájce vyrozuměn, do doby, než je o opakovaném výslechu je obhájce včas vyrozuměn.⁵⁵

Že je dokazování nezastupitelnou, nedílnou a nejdůležitější činností orgánů činných v trestním řízení je už zcela jasné. Výsledkem dokazování by mělo být zjištění takových skutečností, na jejichž základě lze učinit závěr, že neexistují důvodné pochybnosti, že dotyčná osoba stojí před soudem a je to skutečný pachatel. Proto je zde kladen velký důraz na vyhledávání, zajišťování, provádění a vyhodnocování důkazů. Celý tento proces musí být upraven právní formou a ta se nazývá důkazní právo.

⁵⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 407-408.

⁵⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 133-134.

Protože dokazování je obrovský a velmi složitý komplex musí mít své zásady, podle kterých se řídí. Dále je velmi důležité postupovat podle určitého „harmonogramu“, abychom se stále drželi dokazování jen okolnosti důležité pro trestní řízení. V neposlední řadě, abychom vše měli přehledné a správně uspořádané je důležité si důkazy rozdělit.

4 Důkazní prostředky

Důkazním prostředkem je procesní činnost orgánu činného v trestním řízení nebo oprávněné strany trestního řízení, která slouží k poznání skutečnosti, jež má být zjištěna. Důkazní prostředek je tedy nástroj k tomu, aby mohl orgán činný v trestním řízení dospět k přímému poznatku o předmětu dokazování, tj. k důkazu určité relevantní skutečnosti. V tomto smyslu jsou důkazními prostředky:⁵⁶

4.1 Výslech obviněného

Za výslech lze obecně považovat procesní úkon zaměřený na to, aby se z výpovědi vyslychaného získaly co nejpřesnější a co nejúplnější poznatky (informace, údaje) o zjišťované skutečnosti. Obviněný je ten, vůči němuž bylo zahájeno trestní stíhání. Ve výslechu se jako v každém jiném důkazu promítají trestněprocesní i kriminalistické zásady, ale i ustanovení specifická pro výslech obviněného, svědka, poškozeného, znalce a zadrženého. Pokud jde o určité terminologické rozlišení pojmů používaných v souvislosti s tímto důkazem, lze zjednodušeně konstatovat, že výpověď obviněného je vlastním důkazním prostředkem, z něhož se čerpají poznatky o předmětu dokazování, tj. důkaz, a *výslech* obviněného je procesním postupem, kterým se opatřuje výpověď obviněného jako důkazní prostředek; výpověď je tedy výsledným produktem výslechu (byla-li učiněna).⁵⁷

Z hlediska zařazení výpovědi do systému důkazů je třeba zdůraznit, že je nejenom jedním z důkazních prostředků, ale i prostředkem obhajoby obviněného ve vztahu k zahájenému trestnímu stíhání. Z toho vyplývá, že výpověď obviněného má podstatný význam pro objasnění a rozhodnutí trestní věci, zároveň však z toho nelze vyvozovat, že nejlepší a nejkratší cesta k objasnění věci spočívá ve vytvoření takové situace, ve které se obviněný dozná a sám tedy odhalí rozhodující skutečnosti spáchaného činu. I přiznání obviněného je totiž třeba podrobit prověrce a hodnocení stejně tak, jako všechny ostatní důkazy. Z praxe vyšetřovacích orgánů i soudů je známo množství nepravdivých doznání z rozdílných důvodů.⁵⁸

Je také třeba si uvědomit, že při hodnocení výpovědi obviněného, je třeba hodnotit jako např. u svědků okolnosti působící na správné vnímání určité skutečnosti,

⁵⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 419-421.

⁵⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. s. 1405-1413.

⁵⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 419-421.

keré může být ovlivněno nejrůznějšími okolnostmi (např. špatná viditelnost), psychickým i fyzickým stavem obviněného jako je např. únava, nesoustředěnost atd., nebo okolnosti zapamatování a uchování v paměti (např. překrývání jinými vjemy, zapomínání, fantazie apod.). A v neposlední řadě také okolnosti reprodukce při výslechu (např. špatné vyjadřovací schopnosti, stres z výslechu, nevhodné výslechové podmínky apod.). Velmi pozorně je třeba přezkoumávat i výpovědi, v nichž obviněný obviňuje ze spáchání trestného činu další osoby, neboť se tak děje často ze snahy přenést odpovědnost na jiné osoby či zmírnit svou vinu, dále z pomstychtivosti nebo žárlivosti apod. Je tedy potřeba výpověď podrobit prověrce a náležitému zhodnocení, zejména ve vztahu k dalším důkazům ve věci provedeným. Z toho plyne, že hodnocení obviněného je velmi náročná činnost.⁵⁹

Přítomnost obviněného si vyslychající zajišťuje jeho předvoláním, popřípadě předvedením. Prvému výslechu obviněného předchází zjištění totožnosti a osobních dat obviněného, objasnění podstaty obvinění a poučení obviněného o jeho právech. Obviněný musí být zejména poučen o tom, že není povinen vypovídat, že má právo si zvolit obhájce a být vyslychán za jeho účasti. Pro provádění vlastního výslechu zákon stanovuje obecně, že vyslychající má zvolit takový postup, aby výslech byl úplný a vyplynul z něj jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Průběh výslechu se skládá ze dvou částí. V první části výpovědi obviněný souvisle bez kladení otázek vypoví o věci. Přerušit ho lze jen tehdy, aby výpověď neodbíhala do témat projednání bezvýznamných (část monologická). Poté, je-li to třeba, mu klade vyslychající otázky. Otázky mají být orientovány k doplnění nebo k odstranění neúplností, nejasností, rozporů. Vyslychající může položenými otázkami prověřit již učiněnou výpověď. Důležité je, aby obsah výpovědi byl skutečně tím, co obviněný vypovědět chtěl, a vyloučit ovlivňování jeho výpovědi mají hlavně např. zákaz jakéhokoli donucování obviněného k výpovědi a doznání, povinnost při výslechu šetřit jeho osobnosti, dále zákaz otázek kapciózních a sugestivních. Otázky kapciózní jsou záměrně formulované tak, aby vyslychaný nepoznal jejich pravý smysl a byl tím sveden proti své vůli k odpovědi, kterou by jinak neučinil, např. proti své vůli se k něčemu přiznal. Sugestivními se rozumí takové otázky, které (zjevně nebo skrytě) obsahují výpověď, kterou si tazatel přeje slyšet. Jak sugestivní, tak kapciózní otázky porušují

⁵⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 422.

pravdivost výpovědi a vedou k překroucení skutečnosti bez ohledu na to, zda si to vyslýchající přeje či nikoliv.⁶⁰

4.2 Výslech svědka

Výpověď svědka je základním a nejčastějším důkazním prostředkem v trestním řízení, proto má mimořádný význam pro rozhodnutí ve věci. Některé okolnosti významné pro rozhodnutí lze objasnit a prokázat často jen za pomoci svědecké výpovědi (např. údaje, jaký vztah měl obviněný k jiným osobám, jak se choval v určité situaci, kterou svědek pozoroval atd.). Trestní řád nedefinuje pojem svědka, ale vymezuje pouze jeho povinnosti, práva a postup při provádění důkazu výpovědi svědka.⁶¹ Lze si však dovodit, že svědek je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech, které vnímala svými smysly, tedy viděla, slyšela, bezprostředně vnímala atd.⁶² Funkce svědka má vždy přednost před jakoukoli jinou funkcí v tomtéž trestním stíhání. Svědek totiž nabyt znalosti skutečností důležitých pro trestní řízení na základě fakticky existující situace. Naproti tomu např. znalec si opatří znalost skutečností, o kterých má podávat na základě odborných znalostí posudek, teprve v průběhu trestního řízení a za jeho účelem (zpravidla odborným prohlédnutím a rozбором předmětu znaleckého posouzení, studiem spisů, účastí na některých vyšetřovacích úkonech apod.). Znalec je proto zastupitelný, neboť na rozdíl od svědka si tytéž znalosti může opatřit i jiný znalec a s využitím stejné odborné kvalifikace podat znalecký posudek. Podobné závěry se týkají i tlumočnicka. Procesní postavení svědka také vylučuje, aby ten, kdo je ve věci svědkem, mohl být zároveň činný jako policejní orgán, státní zástupce, přísedící nebo soudce.⁶³ Dále trestní řád nestanovuje podmínky svědecké způsobilosti, mohou tedy svědky být i osoby trestně neodpovědné, zejména děti, osoby s vadami fyzickými i psychickými. Je zde však dáno stanovisko, že tato osoba může být slyšena jako svědek, je však nutné přezkoumat schopnost této osoby správně vnímat či vypovídat, aby tu byl potřebný podklad pro zhodnocení její výpovědi. Vznikne-li pochybnost, zda svědek je schopen zřetelně vnímat jev, o kterém má podat svědectví, a řádně vypovídat o tom, co vnímal (např. zda dítě je již způsobilé dostatečně vnímat okolní jevy, náležitě je registrovat a reprodukovat), vyřeší tuto otázku orgán činný v trestním řízení případ od případu sám,

⁶⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 347-349.

⁶¹ ŠÁMAL, P. a kol. : *Trestní řád*. Komentář. 7. Vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. s. 1432-1444.

⁶² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 349-350.

⁶³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 428-430.

zpravidla za pomoci znalce jako např. psychiatra, popř. psychologa).⁶⁴ Svědecká výpověď tedy zpravidla obsahuje nejen sdělení skutečností, ale i jejich určité zhodnocení (např. zhodnocení poměru mezi obviněným a poškozeným jako přátelského nebo nepřátelského, hodnocení osoby obviněného jako vznětlivého, rozvážného, pracovitého apod.). Pokud svědek uvádí své subjektivní úsudky, hodnocení a dohady, je třeba jeho výsledkem zjistit, jaké skutečnosti ho k nim vedly. Svědek má tedy zásadně vypovídat o skutkových okolnostech, které jsou právně relevantní z hlediska dosažení účelu trestního řízení, a nepřísluší mu právní hodnocení těchto skutečností, a to ani v případě, je-li svědek zároveň oznamovatelem trestného činu, má-li určité odborné znalosti (např. právnické) apod.⁶⁵ Svědkem může být cizí státní příslušník nebo osoba bez státní příslušnosti.⁶⁶

Pravdivost svědecké výpovědi se zajišťuje zejména poučením svědka a hrozbou trestní odpovědnosti za trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku, jestliže svědek úmyslně uvede nepravdu o okolnosti, která má význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí. Povinnost vypovídat lze vynucovat pořádkovou pokutou. Z povinnosti vypovídat existují však určité výjimky, podle nichž některé osoby nejsou povinny (nebo nesmí) vypovídat, nikoli však dostavit se na předvolání k výslechu. Výjimky jsou odůvodněny především veřejným zájmem, zejména na zachování určitých skutečností v tajnosti, nebo zájmem soukromým. Jde o např. o případy osoby požívající výsad a imunit, osoby, jejichž výslech je zakázán apod. Kromě povinnosti dostavit se a vypovídat má svědek ještě tyto další povinnosti jako je: podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem, podrobit se prohlídce, strpět odběr krve nebo jiný podobný úkon (např. odběr pachové stopy), napsat potřebný počet slov, je-li toho třeba ke zjištění pravosti rukopisu, popsat nějakou osobu nebo věc v rámci provádění rekognice a zúčastnit se tohoto úkonu, strpět provedení potřebných identifikačních úkonů, podrobit se konfrontaci s obviněným nebo s jiným svědkem, zúčastnit se vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě, podrobit se výslechu prostřednictvím videokonferenčního zařízení apod.⁶⁷

Před výslechem svědka je třeba vždy zjistit jeho totožnost, jeho poměr k obviněnému, poučit jej o právu odepřít výpověď, a je-li toho třeba, též o zákazu

⁶⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 351.

⁶⁵ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. s. 1437-1438.

⁶⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 351.

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. s. 1437-1439.

výslechu nebo o možnosti postupu podle, jakož i o tom, že je povinen vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Dále musí být poučen o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi. Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je třeba ji poučit přiměřeně jejímu věku. Na počátku výslechu musí být svědek dotázán na poměr k projednávané věci a ke stranám a podle potřeby též na jiné okolnosti významné pro zjištění jeho hodnověrnosti. Výslech svědka se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které svědek vnímal svými smysly. Svědkovi musí být dána možnost, aby souvisle vypověděl vše, co sám o věci ví a odkud se dozvěděl okolnosti jím uváděné. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost, zejména pokud jde o jeho osobní údaje a intimní oblast. Svědkovi mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Otázky směřující do intimní oblasti vyslýchávaného svědka, zejména jestliže jde o osobu poškozenou trestným činem, lze klást jen, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, zvláště šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech opakovat; jejich formulaci je třeba při zachování potřebné ohleduplnosti přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu svědka. Svědkovi nesmějí být kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy klamavé a nepravdivé okolnosti nebo okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi.⁶⁸

4.3 Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus

Novelou trestního řádu z roku 2001 byly do trestního řádu zavedeny tyto tzv. zvláštní způsoby dokazování, tedy úkony, které jsou neodmyslitelně spjaty s vyšetřováním trestných činů, ale u nichž byl postup pro jejich provádění odvozován z ustanovení o výslechu, případně o ohledání. Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce nebo prověrka na místě lze provést i tehdy, jestliže k nim nedal souhlas ten, u koho mají být provedeny, v obydlí, jiných prostorách nebo pozemku za obdobných podmínek, jaké jsou stanoveny pro provedení prohlídky uvedených prostor a pozemků. Trestní řád stanovuje závazný procesní postup při provádění konfrontace a dalších zvláštních způsobů dokazování, resp. stanoví závazný způsob dokumentace výsledků těchto procesních úkonů. Přípravou, organizačním zabezpečením, taktikou a souvislými otázkami se zabývá kriminalistika.⁶⁹

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 141/ 1961 Sb., Trestní řád. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika [online]. 1961 [cit. 2015-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

⁶⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 367.

4.3.1 Konfrontace

Konfrontací se rozumí postavení tváří v tvář již dříve vyslechnutých osob v postavení obviněného (obžalovaného) nebo svědka, jejichž výpovědi v důležitých okolnostech navzájem nesouhlasí, za účelem odstranění takových závažných rozporů a příp. i získání nových důkazů. Konfrontace se může provést až poté, kdy každá z osob, jež má být konfrontována, byla již dříve vyslechnuta a o její výpovědi byl sepsán protokol, neboť jinak by ani nebylo možné zjistit vzájemný nesoulad takových výpovědí. Přitom oddělený a samostatný výslech musí být proveden ve stejném procesním postavení, v jakém mají být tyto osoby konfrontovány.⁷⁰ Podle procesního postavení konfrontovaných osob rozlišujeme konfrontaci mezi obviněným a spoluobviněným, mezi obviněným a svědkem, mezi svědky. Cílem konfrontace není jen vyjasnění rozporů ve výpovědích osob, ale i možnost získání nových důkazů. Při konfrontaci se vyslychaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě aby uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevyprávěla. Osoby postavené tváří v tvář si mohou klást vzájemně otázky jen se souhlasem vyslychajícího. Jinak pro konfrontaci platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích. Trestní řád neurčuje, mezi kolika osobami může být konfrontace provedena. Nauka i praxe doporučují postavit tváří v tvář zásadně jen dvě osoby. Konfrontace je neopakovatelný procesní úkon, který se použije výjimečně, pokud není možné rozpory odstranit jinak. Proto také i vzhledem k neopakovatelnosti se konfrontace zásadně provádí jen před soudem. Před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými způsoby. Průběh konfrontace je třeba protokolovat doslovně a v přímé řeči a zaznamenat i některé neverbální projevy. Protokol o konfrontaci musí obsahovat otázky a odpovědi na ně.⁷¹

4.3.2 Rekognice

Rekognice je samostatný procesní úkon spočívající ve zjišťování totožnosti nějaké osoby nebo věci, kdy po předchozím popisu takové osoby nebo věci poznávající osobou, je jí osoba nebo věc ukázána zpravidla mezi několika osobami nebo věcmi téhož druhu a poznávající osoba ji znovupoznává. Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a

⁷⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 464.

⁷¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 368-369.

určil tím její totožnost. V kriminalistice je rekognice považována za samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti, resp. za samostatný úkon, který vykazuje určité rozdíly ve srovnání s výslechem, neboť na rozdíl od výslechu nejde o reprodukci vnímaného, ale o znovupoznání, při kterém je poznávaná osoba nebo věc znovu vnímána s cílem ji identifikovat. Rekognice může být za určitých podmínek i neodkladným nebo neopakovatelným úkonem, který lze provést před zahájením trestního stíhání, např. je-li třeba identifikovat zadrženou podezřelou osobu nebo nalezenou věc bezprostředně po spáchání trestného činu poškozeným (svědkem). Takový úkon zpravidla nesnese odkladu z hlediska účelu trestního řízení na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.⁷² V praxi se nejčastěji provádí rekognice, při které je poznávající osobou svědek. Zásadní význam má rekognice zejména v případech identifikace pachatele, jestliže oběť je zároveň jediným svědkem trestného činu. Podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštěnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. Osoba nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekognicí ukázána. Má-li být osoba poznána, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Má-li být poznána věc, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ve skupině věcí pokud možno stejného druhu. Po ukončení rekognice se poznávající osoba vyslechne znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi její výpovědí a výsledky rekognice. Nestanoví-li trestní řád zvláštní postup, platí pro rekognici ustanovení o výpovědi obviněného a svědka.⁷³

Podle povahy věci lze rekognici provést tak, aby se poznávající osoba bezprostředně nesešla s poznávanou osobou tzv. skrytá rekognice, což může přicházet v úvahu v případě organizované kriminality nebo jiné závažné trestné činnosti, kdy poznávající osoba je tzv. utajeným svědkem nebo má obavu předstoupit před poznávanou osobu apod. Trestní řád také upravuje znovupoznání z fotografie, lze ji provést jen tehdy, není-li možno ukázat osobu, která má být poznána. Rekognice se

⁷² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 465-466.

⁷³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. s. 369-371.

provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi i s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob.⁷⁴

4.3.3 Vyšetřovací pokus

Jedná se o zvláštní procesní úkon, kterým se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost stala nebo mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek.⁷⁵ Vyšetřovací pokus nebo taky někdy nazývaný experiment se koná, mají-li být pozorování v uměle vytvořených, popř. i záměrně obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny významné skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popř. zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení (např. zda svědek mohl pozorovat určitý děj na vzdálenost 100, 150 či 200 metrů, za denního světla, za šera, za umělého osvětlení, zda mohl slyšet výstřel v určitém objektu apod.). Východiskem jsou zde často okolnosti a situace, za kterých došlo k prověřované situaci. Někdy se provádí vyšetřovací pokus či pokusy též podle jednotlivých tvrzení obviněného či svědků, k prověření, zda určitý jev nebo určité konkrétní skutečnosti jimi uváděné mohly nastat (např. zda strojvedoucí mohl přehlédnout světelnou signalizaci na železnici při pohledu proti zapadajícímu slunci apod.).⁷⁶ K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného nebo spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak. K vyšetřovacímu pokusu, který je prováděn v přípravním řízení, musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněná, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení. Je-li třeba, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný nebo svědek, nesmí k tomu však být donucován. Účast těchto osob je dobrovolná a zpravidla i fakultativní neboť při provádění vyšetřovacího pokusu jsou zastoupeni figuranty. V protokolu o vyšetřovacím pokusu je třeba podrobně popsat okolnosti, za nichž se pokus prováděl, a dále popsat podrobně okolnosti, za nichž byly tyto úkony prováděny, jakož i jejich obsah i výsledky.⁷⁷

Důkazní prostředky jsou tedy celou podstatou dokazování, které slouží k poznání skutečností. Mezi nejpoužívanější patří výslechy obviněného a výslechy svědka,

⁷⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 467.

⁷⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 371.

⁷⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 468-469.

⁷⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s., 2007. s. 371-372.

které upravuje trestní řád, a popisuje práva a povinnosti. Jak je výše uvedeno, provádí se podle přesně daných postupů. Zajímavostí jsou zvláštní způsoby dokazování, kterými jsou konfrontace, rekognice, rekonstrukce a vyšetřovací pokus. Na tyto důkazní prostředky jsem zaměřila i výzkumnou část této práce.

5 Uplatňování důkazních prostředků

5.1 Přípravné řízení a předběžné projednání obžaloby

Účelem přípravného řízení je zjistit trestné činy a odhalit jejich pachatele, zajistit provedení neodkladných, neopakovatelných a dalších úkonů, vyhledání nezbytných důkazů, popř. provedení, které jsou nezbytné pro rozhodnutí policejního orgánu (o odložení nebo jiném vyřízení věci) a státního zástupce o tom, zda ve věci podá obžalobu nebo učiní jiné rozhodnutí (např. o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci, popřípadě o podmíněném zastavení státního stíhání nebo schválení narovnání), opatřit podklady pro projednání věci v líčení před soudem.⁷⁸ Pod pojmem neodkladný úkon si lze představit, takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možné znovu provést před soudem. V protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu je vždy třeba uvést, na základě jakých skutečností byl úkon jako neodkladný a neopakovatelný vyhodnocen. Tyto úkony nejsou nikde taxativně uvedeny, a to proto, že takové vymezení by velmi svazovalo ruce policejním orgánům a státnímu zástupci. Dle názoru Ústavního soudu je třeba vycházet z toho, že podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti je třeba podle okolností každého konkrétního případu posuzovat pro každý úkon zcela individuálně. Neopakovatelnými úkony budou především úkony týkající se osob, které mohou být v době bezprostředně následující po předpokládaném provedení úkonu pro orgány činné v trestním řízení nedosažitelné, např. cizinec odjíždí mimo ČR a už se do ní nevrátí. Neopakovatelným úkonem by mohl být např. výslech svědka, osoby mladší osmnácti let, toho komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo způsobená majetková nebo nemajetková újma, jestliže osoba umírá apod. Z povahy věci vyplývá, že některé úkony mohou mít povahu jak úkonů neodkladných, tak současně i neopakovatelných.⁷⁹

Přípravným řízením se tedy rozumí úsek trestního řízení, který začíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení výše uvedených neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Pokud tyto úkony provedeny nebyly, pak se jím rozumí úsek od zahájení trestního stíhání do

⁷⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 139.

⁷⁹ FRYŠTÁK, M., *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno : Masarykovu universita, Právnická fakulta, 2014. s. 80-81.

podání obžaloby, návrhu na schválení dohody a trestu apod.⁸⁰ Pokud hovoříme o dokazování, tak mezi standardní důkazní prostředky patří např. zvláštní způsoby dokazování, mezi které patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, konfrontace a prověrka na místě. V kriminalistice se tyto úkony považují za specifické metody kriminalistické praktické činnosti vyznačující se zvláštními postupy a metodikou. Kriminalistika se především pak zabývá přípravou, organizačním zabezpečením, taktikou provedení těchto důkazů a dalšími souvisejícími otázkami. Důkazním prostředkem je i odposlech a záznam telekomunikačního provozu dle § 88 (aktivní odposlech a §88 a pasivní odposlech) trestního řádu, zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků. Dle § 89 odst. TrŘ každá z procesních stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout, čímž se jim otevírá možnost aktivní účasti na trestním řízení.⁸¹

Po přípravném řízení skončené podáním obžaloby následuje samostatné fakultativní procesní stadium, předběžné projednání obžaloby. Fakultativní proto, že se koná jen v případech, kdy to nařídí předseda senátu po přezkoumání podané obžaloby a obsahu spisu včetně příloh. Hlavním úkolem předběžného projednání obžaloby je přezkoumání ze strany soudu, zda přípravné řízení bylo policejními orgány a státním zástupcem konáno podle příslušných ustanovení trestního řádu, zejména, zda v přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit řízením před soudem, a zda byly objasněny v přípravném řízení základní skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a v něm rozhodnout, a zda tedy poskytuje pro další řízení spolehlivý podklad. V neposlední řadě je jeho účelem i prověřit, zda je dána příslušnost soudu k projednání věci. Nařízení hlavního líčení přichází v úvahu jen tehdy, pokud jsou uvedené předpoklady splněny. Účelem předběžného projednání obžaloby není řešit otázku viny na podkladě zevrubného rozboru a vyhodnocení důkazů tak, jako při hlavním líčení, ale je nutno v něm hodnotit výsledky přípravného řízení z hlediska, aby věc byla dostatečně připravena na její projednávání v hlavním líčení, které by mělo proběhnout, aniž by tomu bránily vady předchozího řízení. Dostatečně odůvodněné postavení obviněného před soud, jako podmínka pro podání obžaloby, je závislé na tom, zda v přípravném řízení byly v souladu se zákonem opatřeny důkazy, na

⁸⁰ FRYŠTÁK, M., *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno : Masarykovu universita, Právnická fakulta, 2014. s. 65.

⁸¹ FRYŠTÁK, M., *Dokazování v přípravném řízení*. 1. vyd. Brno : Masarykovu universita, Právnická fakulta, 2014. s. 166.

základě nichž by soud po jejich provedení v hlavním líčení za aktivní součinnosti stran mohl zjistit skutkový stav věci, a vydat spravedlivé meritorní rozhodnutí.⁸²

5.2 Hlavní líčení

Hlavní líčení je těžiště trestního stíhání, neboť se v něm rozhoduje o hlavní otázce trestního řízení, a to o vině obžalovaného a o trestu, popř. i ochranném opatření a náhradě škody a naplňuje se tak konkrétně smysl a účel trestního stíhání. Soud zde vychází z obžaloby podané státním zástupcem, kterou je určen rozsah a obsah hlavního líčení, a rozhoduje až po té, když byly na základě dokazování provedeného za účasti stran probrány a objasněny všechny rozhodné skutkové okolnosti důležité z hlediska konkrétní projednávané trestní věci. Stadia předcházející hlavnímu líčení, mají jen předběžnou a přípravnou povahu. Významný je zejména vztah hlavního líčení a přípravného řízení. Při řešení tohoto vztahu je východiskem princip, že těžiště dokazování v trestním procesu založené na demokratických principech, musí být v hlavním líčení, neboť je to soud, který rozhoduje v trestní věci konečným způsobem o vině obviněného. Soud při své, rozhodnutí smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které byly v hlavním líčení provedeny. V hlavním líčení soud provádí dokazování na základě zásad bezprostřednosti a ústnosti, avšak v některých případech při splnění zákonných podmínek může soud provést důkaz přečtením protokolu o výslechu obviněného, svědka nebo znalce provedeného v přípravném řízení. Přihlížet k těmto protokolům o výpovědích osob opatřených v přípravném řízení, jestliže byly provedeny způsobem odpovídajícím trestnímu řádu, musí soud však i v případech, kdy sám takové osoby vyslýchá. Někdy pak je nutno v hlavním líčení číst k důkazu protokoly o úkonech, jež byly provedeny v přípravném řízení, a které již nelze opakovat. Takové protokoly jsou např. protokol o ohledání místa činu, protokol o rekognici, apod.⁸³ Dokazování provádí především základní strany řízení před soudem, tedy strany obžaloby, neboť státní zástupce má povinnost dokazovat vinu obžalovaného. Strana obhajoby má právo provádět dokazování ve prospěch obhajoby ve stejném rozsahu jako státní zástupce proto, že obhajovaný má právo se hájit, jak uzná za vhodné. Navíc soud má povinnost sám doplnit dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí, přičemž důkazy provádí za úzké součinnosti stran. Pořadí provádění důkazů stanoví předseda senátu, podle povahy konkrétního projednávaného případu a

⁸² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 644-645.

⁸³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 659-661.

podle taktického plánu dokazování, aby rozhodné okolnosti případu byly náležitě zjištěny.⁸⁴

Jak již je výše uvedeno, celé trestní řízení je rozdělené na jednotlivé časové úseky. Začíná to přípravným řízením, kde nejdůležitější roli sehraává policejní orgán a státní zástupce, který nad ním vykonává dohled. Během tohoto řízení dochází k vyhledávání, zajišťování a hodnocení důkazů, a je velmi úzce propojené s kriminalistikou. V hlavním líčení pak roli přebírá soud, dochází k provádění důkazů opatřených v přípravném řízení. Následně pak soud rozhodne o vině a trestu, případně o ochranném opatření.

⁸⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. s. 681-683.

³⁶ MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. s. 11-12.

³⁷ MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. s. 21-22.

6 Výzkumná část

6.1 Řízené rozhovory

Řízené rozhovory jsou směřované na vnímání dokazování a důkazních prostředků orgány činnými v trestním řízení. Většina rozhovorů je uskutečněna s příslušníky Policie České republiky, kteří mají různé postavení a nacházejí se v různých regionech České republiky. Z toho plyne, že výzkumná část je zaměřená na dokazování z hlediska přípravného řízení. Pomocí těchto řízených rozhovorů dochází k rozšíření práce, a to o popis speciálních výslechových místností, což je velkým přínosem.

6.1.1 Řízený rozhovor s por. Mgr. Bc. Vladimírem Čelakovským

Pan por. Mgr. Bc. Vladimír Čelakovský je vedoucí obvodního oddělení s 18 letou praxí.

Jaké důkazní prostředky dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější?

„Z hlediska práce policisty na základní součásti Policie České republiky, kterou je obvodní oddělení patří mezi nejpoužívanější, tyto důkazní prostředky:

- 1. podání vysvětlení pachatele uvedeného jednání*
- 2. svědectví jiných osob*
- 3. svědectví policisty (zejména u přečinů jako je ohrožení pod vlivem návykové látky či maření výkonu úředního rozhodnutí nebo vykázaní-to jsou skutky, které policista zjistí a odhalí sám z hlediska svého výkonu služby)*
- 4. zajištěné stopy - musí však být v reálném čase vyhodnoceny tak, aby mohly sloužit jako důkaz. Stává se dost často, že sice jsou na místě činu zajištěny stopy, ale nejsou vyhodnoceny znaleckým pracovištěm z mnoha důvodů (přeplněná kapacita, závažnost případu, i popř. málo finančních prostředků na daný obor zkoumání).“*

Proč si myslíte, že jsou nejčastěji užívány?

„Přiznání pachatele bývá nejčastější, z toho důvodu, že policista pracuje stále s mnoha informacemi a dostane se k možnému pachateli podezřelého z tohoto jednání. Nashromáždí podklady (svědectví jiných osob, časový snímek, kamerový záznam atd., ale přesto, že si není 100% jistý, že je ta osoba pachatelem uvedeného jednání prostě jí

k tomu zkusí za pomoci těchto podpůrných informací, ale hlavně dle taktiky výslechu vyslechnout. Pokud je dobře připraven., má nepřímé důkazy a “rozbije” tvrzení osoby podávající vysvětlení má vyhráno. Pokud osoba nevyovídá je to horší, musí nashromáždit důkazní prostředky.

Na svědectví jiných osob je odpovězeno částečně v první otázce, pouze bych uvedl, že přímé svědectví svědků jednání pachatele je čím dál tím méně časté a to z hlediska toho čím si musí projít (min. 2x podání vysvětlení k věci. 1 na obvodním oddělení, podruhé na SKPV pokud jde případ do vyšetřování a po třetí u soudu. Dále zde máme frustraci a strach z toho, že ten člověk je odsouzen na základě mého podání vysvětlení a může se mi mstít. Z toho důvodu to chodí tak, že občan řekne policistovi, že viděl toho a toho jak něco páchá, ale do protokolu to neřekne.

Pokud jde o policisty, policista uvedené jednání sám zjistí při výkonu služby a je pak veden jako svědek vůči pachateli uvedeného jednání.

Zajištěné stopy - vše stojí a padá na zjištěných stopách na místě činu. Jde však o dlouhodobější čas při prověřování, protože stopy ve velké většině případů nejsou vyhodnoceny v rádech dnů či týdnů, ale spíše měsíců či několika let (třeba genetika). A vy tak dlouho nemůžete čekat. Proto je volen způsob dle 1. odpovědi, kdy zkusíte uvedenému vysvětlit, že jako další důkazy máte na místě činu zajištěné stopy - někdy jde však pouze o blafování - vše je pouze hra.“

Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší?

„Největší váhu mají samozřejmě všechny stopy zajištěné na místě činu, které soud bere dle své praxe jako věrohodný a nezpochybnitelný důkaz. Druhy stop znáte, nebudu je vypisovat, ale nejčastější zajištěnou stopou bývá v současné době z oboru genetiky a trasologie.“

Které důkazy jsou nejčastěji označovány za tzv. korunní důkazy?

„Jsou to zajištěné stopy, kamerové záznamy, ze kterých je možno určit osobu pachatele či zachycující uvedené protiprávní jednání, svědectví důvěryhodných osob.“

Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výhoda je, že pokud podezřelý vypovídá, tak svým podáním vysvětlení obezřejmí motivy svého jednání způsob provedení a další indicie. To je pak důležité i pro rozhodování soudu. Nevýhoda výslechů mi není známa.“

K výslechům se váže tzv. detektor lži. Jak často je používán? Jaké jsou výhody a nevýhody?

„Policisté obvodního oddělení tuto metodu nepoužívají.“

Co si myslíte o využitelnosti pachových stop? Jak často jsou používány? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody?

„Jsou používány dost často. Základem je mít možnost porovnání zajištěné stopy s nějakým protějškem. Tedy mít natypovanou osobu pachatele a tomuto odejmout kontrolní stopu k porovnání se zajištěnou stopou.“

Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus.

a. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

b. Jaké mají výhody a nevýhody jednotlivé způsoby?

„Policisté obvodního oddělení tyto metody nepoužívají. Spíše se dělají tyto metody dokazování pracovníky SKPV.“

Jaký je Váš názor na současné dokazování? Mohla bych Vás poprosit, prozradíte mi nějaké zvláštnosti nebo zajímavosti, kterými bych mohla obohatit svoji práci?

„Možnosti a metody dokazování se v průběhu let mění. Co mohu já za sebe svoji 18 letou praxi na základním článku Policie ČR říci, že dochází právě k tomu poklesu “svědků vidící páchaní protiprávních jednání” a ačkoliv lidé mají důkazy vůči osobě dopouštějící se protiprávního jednání, raději dělají, že nic neví či nic neviděli. Z tohoto důvodu je tedy přímé svědectví na úbytě. Na druhou stranu se zdokonalují metody zajišťování i zkoumání stop z místa činu. Pokud se mohu vyjádřit k zajímavostem, tak celou dobu dochází k poklesu té tradiční majetkové trestné činnosti, jako jsou vloupání do bytů, chat, chalup, prodejen, kterých bylo na začátku mé služby mnohem více, než dnes. Naopak dochází k nárůstu páchaní skutků - podvodných jednání (nejčastěji internetové podvody). Ty jsou v posledních letech na vzestupu. Nejčastěji to bývají takové nabídky na zprostředkování práce, nezaslání zaplaceného zboží, atd.).“

6.1.2 Řízený rozhovor s kpt. Mgr. Jiřím Vondráčkem

Pan kpt. Mgr. Jiří Vondráček je vyšetřovatel Odboru obchodu s lidmi a nelegální migrace, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (níže zmiňován jako vyšetřovatel V.).

Jaké důkazní prostředky dle Vašeho názoru patří mezi nepoužívanější?

„Dle mého názoru to jsou:

- *Výslech svědka (obviněného)*
- *Znalecké posudky x odborná vyjádření*
- *Kriminalistické stopy + ohledání místa činu (jejich pozitivní identifikace s osobou podezřelou, či s průběhem skutkového stavu prověřované události)*
- *Rekognice“*

Proč si myslíte, že jsou nejčastěji užívány?

„Dle mého názoru jsou:

- *Výslech svědka (obviněného) je nejjednodušší, nejdostupnější, nejlevnější.*
- *Znalecké posudky x odborná vyjádření, mnohdy je potřeba odborných znalostí v trestním řízení.*
- *Kriminalistické stopy, je zde jednoznačná identifikace, minimální možnost zpochybnění zjištěných okolností.*
- *Rekognice, potřeba ztotožnění osoby, či věci důležité pro trestní řízení z pohledu osoby svědka, či obviněného (podezřelého)“*

Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší “váhu” a naopak menší?

„Otázka spíše pro soud; z hlediska kriminalistického, největší váhu mají pozitivní vyhodnocení kriminalistický stop a jejich jednoznačná identifikace se skutkovým dějem; samozřejmě dále větší váhu mají zjištění přímo související, či odkazující na prověřovanou (vyšetřovanou) událost potvrzující, či přímo vyvracející konkrétní okolnost.“

Které důkazy jsou nejčastěji označovány za tzv. korunní důkazy?

„Nelze zobecnit (jedině z hlediska statistiky, avšak to je o ničem nevypovídající), vždy nutno hodnotit v konkrétní věci v komparaci s ostatními zjištěnými okolnostmi.“

Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazní prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Výhody výslechu spatřuji vtom, že je:

- *Nejjednodušší*
- *Nejlevnější*
- *Nejužívanější*
- *Možnost dalšího prověření*
- *S odkazem na zásadu ústnosti (§ 2 odst. 11 TR) nejlépe sugestivní*

Nevýhody:

- *Vědomé zkreslení (lež)*
- *Nevědomé zkreslení (ztráta paměťové stopy, sugestibilita vypovídajícího jedince, haló efekt a další psychologické okolnosti atd.)*
- *Osoba jedince (její schopnosti vypovídat (vyjadřovací schopnosti, inteligence atd.) a vnímat konkrétní děj.,*

K výslechům se váže tzv. detektor lži. Jak často je používán? Jaké jsou výhody a nevýhody?

„Já osobně jsem se danou problematikou ještě neseťkal; z pohledu mého osobního názoru absolutní nesmysl, nemožnost motivaci k výpovědi „zkrouhnout“ na měření pouze fyziologických funkcí (u patologických jedinců zvláště).“

Co si myslíte o využitelnosti pachových stop? Jak často jsou používány? Jakou mají “váhu” u soudu? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody?

„Jedná se o standartní kriminalistickou stopu považovanou v systému českého soudnictví jakožto důkaz; v trestním řízení, běžně zajišťována; váha (viz vyjádření ke „korunním“ důkazům; výhody (slouží jakožto důkaz) x nevýhody (velmi problematické vyhodnocování).“

Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus.

Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Rekognice – nejjednodušší (jak z hlediska materiálního zajištění, tak z hlediska právně procesního provedení; nemožnost osoby obv. (pod.) odepření účasti na úkonu)

Konfrontace – v průběhu přípravného řízení užívaná nejméně (viz ust. § 104a odst. 7 TR).“

Jaké mají výhody a nevýhody jednotlivé způsoby?

„Konfrontace – výhody (jak samotný název napovídá možnost okamžité konfrontace výpovědí osob, zadokumentování vývoje a reakce osob na uvedené okolnosti); nevýhody (vysoká náročnost na osobu vyslychajícího (schopnost vedení „ukočívání“ daného úkonu; možnost, že psychicky a mentálně slabší vypovídající osoba „se vzdá“ navzdory skutkové pravdě)

Rekognice – výhody (viz dříve); nevýhody (opět osobnost vypovídajícího jedince (pochybování; špatná paměťová stopa), časový odstup od zjišťované události)

Rekonstrukce – výhody (možnost konfrontace výpovědí v reálných podmínkách, zadokumentování vývoje a reakce osob na uvedené okolnosti; možnost obnovení paměťové stopy) nevýhody (vysoká náročnost na osobu vyšetřovatele (znalost a zkušenost; materiální náročnost)

Vyšetřovací pokus – výhody a nevýhody podobné jako rekonstrukce, dále výhoda možnost vytvoření umělých podmínek.“

Jaký je Váš názor na současné dokazování? Mohla bych Vás poprosit, prozradíte mi nějaké zvláštnosti nebo zajímavosti, kterými bych mohla obohatit svoji práci?

- „Z hlediska procesně právního špatná právní úprava (nutnost opakování úkonů (sekundární viktimizace svědků)
- Finanční a časová náročnost na vyhodnocování stop
- Zvláštnosti (např. užití hypnózy k obnovení paměťové stopy v průběhu tr. řízení)

- *Nelze důkazní prostředky posuzovat z hlediska „váhy“, aniž by se toto nevztahovalo ke konkrétní věci, či alespoň ke konkrétní skupině trestných činů (např. kapesní krádeže; pouliční loupeže; vraždy atd.)“*

6.1.3 Řízený rozhovor s por. Mgr. Martinou Jarolímkovou

Paní por. Mgr. Martina Jarolímková je vyšetřovatel Služby kriminální policie a vyšetřování Příbram, územní odbor Příbram, (níže zmiňována jako vyšetřovatel J.).

Jaké důkazní prostředky dle Vašeho názoru patří mezi nepoužívanější?

„Z mé praxe v rámci vedení vyšetřování na SKPV mohu uvést, že mezi nepoužívanější důkazní prostředky patří výslechy obviněného, svědků, znalecké posudky a odborná vyjádření, zajištěné věci a jiné důkazy např. listinný materiál důležitý pro dané trestní řízení, jako je např. doklad o nabytí konkrétní věci atd.“

Proč si myslíte, že jsou nejčastěji užívány?

„Pokud se jedná o výslechy, ať už svědků či jiných osob v rámci trestního řízení, jsou velmi často jediným způsobem, kterým je možné získat potřebné informace pro dané trestní řízení. Při správném vedení výslechu je možné získat informace, které jsou zapotřebí pro stanovení další taktiky a způsobu vedení vyšetřování.“

Znaleckými zkoumánými a odbornými vyjádřeními dochází k vyhodnocení zjištěných skutečností, ať už u materiálních stop, tak i např. vyhodnocení obecné věrohodnosti svědka. Odborná vyjádření přispívají např. k přesné identifikaci, ať už skupinové či individuální.

Všechny uvedené důkazní prostředky jsou významnou součástí vedeného prověřování a vyšetřování, a jejich nedostatek případně vede k důkazní nouzi, což může následně zapříčinit, že není dostatečně prokázána vina pachatele nebo pachatelů, a nedojde tak k jejich odsouzení a potrestání za spáchanou trestnou činnost. Je tedy velmi důležité, aby prováděné vyšetřování bylo konáno precizně s využitím všech možných dostupných důkazních prostředků, a dalších možností, která nám nabízí a umožňuje trestní řád.“

Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší "váhu" a naopak menší?

„Jakožto vyšetřovatel na SKPV vyhodnocuji důkazní prostředky v rámci přípravného řízení. Nejsm tedy schopná odpovědět jaká váha je přisuzována těm kterým důkazním prostředkům v rámci trestního řízení před soudem. Pokud se jedná o přípravné řízení, jako vyšetřovatel neposuzuji důkazy jen jednotlivě ale i v jejich souhrnu, ta k jak je to jednoznačně dáno § 6 tr. řádu. Jedná se tedy o ucelený řetězec důkazů, který následně vede k rozhodnutí policejního orgánu o zahájení trestního stíhání.“

Které důkazy jsou nejčastěji označovány za tzv. korunní důkazy?

„Opět s odvoláním na skutečnost, že jako policejní orgán vyhodnocuji důkazy v rámci přípravného řízení, nejsem schopná uvést, jaké důkazní prostředky jsou brány za tzv. korunní důkazy v rámci řízení před soudem. Pokud se jedná o přípravné trestní řízení je možné za korunní důkaz považovat např. očitého svědka daného trestního jednání, nebo např. zajištěnou věc, která byla např. odcizena pachatelem v rámci loupežného přepadení poškozenému, a tato věc byla následně zajištěna provedenou domovní prohlídkou v místě bydliště pachatele atd. Také výpověď oběti trestného činu je brána jako důležitý důkaz pro dané trestní řízení, neboť nezřídka je právě osoba poškozená jediným svědkem daného trestního jednání. Výše uvedené je vždy specifické dle daného konkrétního případu.“

Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazní prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?

„Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi pro potřeby trestního řízení. Je tedy značný rozdíl v tom, zda je konán výslech obviněného či svědka, příp. znalce nebo podezřelé zadržené osoby. Toto je velmi důležité pro určení taktiky vedení výslechu.“

Nevýhodu, ale zároveň i výhodou výslechů spatřuji zejména v tom, že se jedná o subjektivní popis události, tedy vnímaného danou osobou. Výpověď vyslýchané osoby může být ovlivněna spoustou faktorů, např. schopností svědka zapamatovat si prožité a toto následně správně reprodukovat (tzv. obecná věrohodnost), psychickým či fyzickým stavem vyslýchaného, vztahem vyslýchané osoby k vlastní výpovědi (např. obviněný,

který nechce vypovídat pravdivě) atd. Stejně tak skutečnost, že se jedná o subjektivní vnímání osoby, může být přínosem pro trestní řízení, a to např. když osoba vnímá specifické znaky pachatele (např. způsob chůze, řeči, pach alkoholu, pachatel jevil známky ovlivnění psychotropní látkou atd.) a je schopna tyto popsat, kdy toto specifika pak mohou velkou měrou přispět k ztotožnění pachatele, případně toto přinese podstatné informace pro zvolení dalšího postupu v rámci trestního řízení.

Výhodou výslechu je také skutečnost, že je možné reagovat na průběh výslechu, chování vyslychaného atd. Nespornou výhodou výslechu je skutečnost, že je možné zvolit vhodnou taktiku výslechu a řádně se, s časovým předstihem, připravit na způsob provedení výslechu a zajistit si k tomuto dostatečné množství informací.“

K výslechům se váže tzv. detektor lži. Jak často je používán? Jaké jsou výhody a nevýhody?

„Fyziodetekční vyšetření neboli tzv. detektor lži je, alespoň v rámci mé praxe, velmi málo využívaným prostředkem. Toto vyšetření je prováděno na specializovaném pracovišti na Kriministickém ústavu.

Fyziodetekční vyšetření by mělo být využíváno v co možná nejkratší době od spáchání trestného činu, proto je možné toto brát jako mírnou nevýhodu tohoto vyšetření, neboť ne vždy je trestný čin oznámen orgánům činným v trestním řízení bezprostředně, nebo s malým časovým odstupem od jeho spáchání. Za další nevýhodu by se dala považovat skutečnost, že s provedením fyziodetekčního vyšetření musí vyšetřovaná osoba souhlasit, a tento souhlas potvrdit písemně, není tedy možné vyšetřovanou osobu žádným způsobem přimět k podstoupení tohoto vyšetření.

Další nevýhoda fyziodetekčního vyšetření vyplývá ze samé podstaty tohoto vyšetření, tedy toho na jakém principu je vytvořeno. Kontraindikacemi použití fyziodetekčního vyšetření je např. skutečnost, že zkoumaná osoba je ovlivněna psychotropními látkami nebo alkoholem, nebo má zdravotní problémy, na které užívá léky, které mohou ovlivnit úroveň nebo charakter vnímaných fyziologických hodnot, trpí schizofrenií nebo epilepsií, zkoumaná osoba je v nepříznivém psychickém stavu atd. Z těchto skutečností je evidentní, že kontraindikací k využití fyziodetekčního vyšetření existuje celá řada, a zřejmé, že ne každý může dané zkoumání podstoupit.

Vyšetřovaná osoba si také musí být své lži vědoma, aby došlo k fyziologickým změnám, které je schopné fyziodetekční zařízení zaznamenat (např. změna dechový mechanismus, kožní odpor, tlak krve, tepová frekvence, hlas).

Výraznou výhodou tohoto vyšetření je skutečnost, že zkoumaná osoba, pokud si je vědoma své lži, není schopna vědomě ovlivnit fyziologické změny, které v těle při uvádění vědomých nepravdivých informací probíhají. Je tedy možné vyhodnotit, v jakém momentu, na kterou položenou otázku, zkoumaná osoba nepravdivě odpověděla. Což je možné následně použít v rámci vedeného vyšetřování, a může být velkým přínosem.

Fyziodetekční vyšetření patří mezi tzv. nepřímé důkazy. Je však možné zprávu z fyziodetekčního vyšetření předat znalci z oboru psychologie, který tuto zprávu může „zprocesnit“ v psychologickém posudku, který na zkoumanou osobu vypracuje v rámci přípravného řízení na základě opatření policejního orgánu dle § 105/1 t. řádu.“

Co si myslíte o využitelnosti pachových stop? Jak často jsou používány? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody?

„Pachové stopy patří mezi časté důkazní prostředky, byť se jedná o tzv. nepřímé důkazy. Využitelnost pachových stop je velmi široká, je možné je využít v rámci majetkové i násilné trestné činnosti.

Výhodou pachových stop je především skutečnost, že díky nim dochází k tzv. individuální identifikaci. Mezi nevýhody této metody bych zařadila zejména to, že je možné využít ji v krátkém časovém období od spáchání trestného čin, pachové stopy jsou časově nestálé, a je možné při nesprávném postupu pachovou stopu pozměnit vlastním pachem nebo přenesením jiného pachu.

Na rozdíl např. od daktyloskopické stopy, která je stálá a využitelná bez časového omezení, použitelnost pachové konzervy (tedy zajištěné pachové stopy) je přibližně jeden rok. Tedy její využití je časově omezené.“

Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus, jaké je jejich využití?

„Pokud se jedná o zhodnocení častosti využití zvláštních způsobů dokazování, jako je konfrontace, rekognice, rekonstrukce a vyšetřovací pokus, opět musím uvést, že

zde hovořím pouze o tom, jakým způsobem tyto prostředky využívám já v rámci vyšetřování v jednotlivých trestních věcech.“

Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?

„Pokud se jedná o nejpoužívanější způsob dokazování z výše uvedených, tak v rámci prováděných vyšetřování jsem se nejčastěji setkala s rekognicí, a to ať už dle fotografií nebo in natura, a následně pak s rekonstrukcí.

Nejméně používaných způsobem je konfrontace, a to už zejména s ohledem na to, že v souladu s § 104a odst. 7 tr. řádu, je konfrontace zásadně prováděna jen v řízení před soudem. Před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu lze konfrontaci provést jen výjimečně. Vzhledem k tomu, že policejní orgán koná tzv. přípravné řízení, je evidentní, že využití konfrontace by bylo možné pouze ve výjimečném případě, pokud by toto přispělo k objasnění věci a nebylo by možné stejného cíle dosáhnout jinými prostředky. Já osobně jsem se s využitím konfrontace v rámci přípravného řízení neseťkala.“

Jaké mají výhody a nevýhody jednotlivé způsoby?

*„Pokud se jedná o **rekognici**, ať již rekognici dle fotografií nebo in natura, její nespornou výhodou je skutečnost, že dochází k individuální identifikaci. Další výhodou je, že u poznávající osoba může vlivem toho, že jsou jí předložena fotoalba s fotkami možného pachatele (v případě rekognice dle fotografií) nebo osoba vidí osobu pachatele in natura, dojít k obnově paměťové stopy, svědek se začne „rozvzpomínat“. Jako nevýhodu rekognice bych zmínila spíše asi jen možnost, ať už v případě rekognice dle fotografií nebo rekognice in natura, že by mohlo u poznávající osoby dojít např. ke zhoršení psychického stavu a to vlivem, že se jí předložením fotografií nebo pohledem na pachatele budou obnovovat vzpomínky spojené s trestnou činností, mohlo by tedy dojít případně k sekundární viktimizaci.*

*Nevýhodou **rekonstrukce** je zejména to, že je opět založená na subjektivním vnímání zúčastněných osob, kdy z různých příčin může dojít ke zkreslení vnímaných skutečností. V případě, že se jedná o rekonstrukci s aktivní účastí zúčastněné osoby, je toto pak velkým přínosem pro probíhající trestní řízení zejména v tom ohledu, že např. objasní skutečnosti, kterou jsou pro dané trestní řízení důležité, anebo se tím prověří dosud shromážděné důkazy. Výhodou této metody je také fakt, že v průběhu prováděné*

rekonstrukce mohou být upřesněny skutečností, které subjekt rekonstrukce nebyl schopen v rámci své výpovědi uvést, příp. vysvětlit. Za další nespornou výhodu lze považovat to, že rekonstrukci bývají přítomni např. soudní znalci, kteří mohou tímto způsobem získat potřebné, relevantní informace k následnému zpracování znaleckého posudku.

Konfrontace – čistě teoreticky, neboť jsem nikdy v rámci své praxe konfrontaci neprováděla (zejména s ohledem na sdělené pod bodem 8a), mohu pouze uvést, že nevýhodu konfrontace spatřuji v možnosti, že pokud dojde ke kontaktu pachatele a oběti, může už jen tento fakt způsobit to, že oběť se bude bát vypovídat pravdu, zamlčí podstatné informace, a to jen z důvodu toho, že je konfrontována s osobou pachatele, tedy je v jeho blízkosti, a obává se dalšího, následného jednání z jeho strany. Případně může přítomnost pachatele na svědka, případně oběť, působit negativně v tom smyslu, že může dojít např. ke zhoršení psychického stavu.

Výhodou je možnost bezprostředně reagovat na průběh prováděné konfrontace a sledovat reakce zúčastněných osob.

Vyšetřovací pokus je metodou, kterou lze ověřit možnost či nemožnost provedení určitých činností, tím lze prověřit pravdivost stanovených hypotéz nebo potvrdit např. možnost či nemožnost určitého jevu např. způsob napadení atd. Toto je zcela evidentně výhodou této metody. Další nespornou výhodou je fakt, že vyšetřovacím pokusem je možné sledovat nejen hmotné, konkrétní stopy, ale je možné i získat informace o jevech, které tyto stopy zanechávají. Typické je toto např. u senzorických pokusů, které zjišťují např. to, zda je z určitého místa za určitých podmínek možno pozorovat konkrétní událost atd. Podmínky provádění vyšetřování by měly být shodné s podmínkami, které nastaly v době inkriminovaného jednání, např. shodné klimatické podmínky, což nebývá mnohdy zcela jednoduché.“

Jaký je Váš názor na současné dokazování? Mohla bych Vás poprosit, prozradíte mi nějaké zvláštnosti nebo zajímavosti, kterými bych mohla obohatit svoji práci?

„Specifickou oblastí jsou výslechy obětí trestných činů, a to zejména pak výslechy osob mladších 18 let, na kterých byl spáchán trestný čin. Tak jak je uvedeno v zákoně č. 45/2013 Sb., je dítě mladší 18 let, zvlášť zranitelnou obětí.

V rámci toho, aby byla co nejvíce šetřena osobnost poškozené osoby mladší 18 let, je potřeba vést výslech citlivě s ohledem na věk dítěte, jeho vyspělost, osobnost a jeho schopnosti. K tomuto jsou na každé Službě kriminální policie a vyšetřování určeni konkrétní specialisté, kteří jsou vyškoleni ve vedení výslechu dětských obětí trestných činů. Aby byla co nejvíce šetřena osobnost oběti a bylo co nejvíce sníženo riziko sekundární viktimizace oběti, jsou tyto výslechy prováděny ve speciální výslechové místnosti. Tato místnost je mimo jiné vybavená tak, aby o prováděném výslechu bylo možné vytvořit zvukový a obrazový záznam, který následně slouží jako důkazní prostředek v rámci daného trestního řízení.

Tyto speciální výslechové místnosti mají však daleko širší využití, nejsou určeny jen pro výslechy dětských obětí trestných činů, ale např. i obětí trestného činu Týrání svěřené osoby, nebo např. seniorů.“

Obrázek č. 1: Speciální výslechová místnost Písek⁸⁵

Můžete mi specifikovat blíže použití speciálních výslechových místností např. u obětí mravnostní kriminality?

„Pokud se jedná o výslechy obětí mravnostní kriminality, je nezbytné znát jednotlivá vývojová období člověka, tedy orientovat se ve vývojové psychologii. Je nutné

⁸⁵ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Písek- Slavnostní otevření speciální výslechové místnosti.* [online]. 2015 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z WWW < <http://www.policie.cz/fotogalerie/pisek-slavnostni-otevreni-specialnich-vyslechovych-mistnosti.aspx> >.

se na provedení takého výsledku řádně a pečlivě připravit, naplánovat postup a vše zorganizovat. Každé vývojové období má svá specifika, které je nutné respektovat, aby byl výslech přínosný pro vedené trestní řízení a také z důvodu toho, aby byla co nejvíce šetřena osobnost dítěte. Výslech je velmi často nejintimnější záležitostí a každé dítě požívá zvýšenou psychickou zátěž. Toto je nutné zohlednit.

- 1. Pokud jde o předškolní věk (děti ve věku od 3 do 6-7 let), tak nejtypičtějším znakem tohoto období skutečnost, že dítě špatně chápe pojem času a nedokáže rozlišovat podle počtu. V tomto věku je také typické to, že děti kombinují vzpomínky s fantaziemi, tzn., že se často vyskytují tzv. nepravdivé lži. Je nutné dávat při výslechu dítěte v tomto věku pozor na vysokou sugestibilitu dětí v předškolním věku, používat hole vět, nepoužívat cizí slova a odborné termíny.*

Mladší školní věk, tedy období ve věku přibližně od 6-7 let do 8-9 let, je typický tím, že děti jsou schopné koncentrovat pozornost tak 7-10 minut. Takto staré dítě věnuje pozornost informacím, které považuje za významné.

Ve středním školním věku, tedy v období od 8-9 do 11-12 let, již děti koncentrují pozornost po delší dobu, přibližně 10-15 minut.

Starší školní věk, tedy období od 11-12 do 15 let, je typické tím, že u dětí tohoto věku nastává silná potřeba se prosadit a také kladou důraz na spravedlnost ze strany dospělých.

Při vedení výsledku je nutné uvědomit si jednotlivá specifika vývojových období a tomuto přizpůsobit taktiku vedení výsledku. Zcela specifickou oblastí je právě vedení výsledků obětí mravností trestné činnosti, kdy v rámci těchto výsledků jsou požívány metodické pomůcky známé jako „Jája a Pája“. Používání těchto metodických pomůcek je podmíněno přísnými pravidly, kterými se vyslychající musí řídit, ale také nezbytné, aby byl vyslychající řádně proškolen. Tyto anatomické loutky se začaly používat v USA a následně ve Velké Británii, kdy v našich podmínkách jsme se s těmito pomůckami seznámili poprvé v roce 1995, a to v Dětském krizovém centru v Praze. U Policie České republiky byly prvními a dosud jedinými rozšířenými pomůckami v oblasti sexuálního zneužívání postavičky JÁJA a PÁJA. Postupem času bylo třeba tyto postavičky rozšířit o další figury, proto v současné době přišel do praxe nový soubor postav, které jsou inovovány nejen, co se týká počtu těchto figur (jde o figury zobrazující třígenerační

rodinu – chlapce, holčičku, postava dospělé ženy, a postava dospělého muže, postavy starší generace obojího pohlaví, tedy staršího muže a starší ženy), ale mají také realističtější zobrazení těla. Tyto anatomické loutky lze snadno svléknout, kdy vlastní těla těchto loutek mají zobrazeny genitálie, dospělí i sekundární pohlavní znaky jako jsou prsa a ochlupení, zobrazeny jsou i otvory. Užití těchto anatomických loutek je součástí výslechu, neměly by se tedy užívat izolovaně, a také by neměly být užívány k výslechu mimo speciální výslechovou místnost.“

Jak je vybavena speciální výslechová místnost?

„Speciální výslechová místnost je vybavena nahrávacím zařízením a je odhlučněna od ostatních prostor, ale jinak se jedná o zcela běžnou místnost, která je vybavená křesly, konferenčním stolem gaučem, tabulí, na kterou může dítě kreslit a dále pak nezbytnou sadou metodickým pomůcek (anatomické loutky). Dále je v místnosti umístěn počítač, který je propojen se sousední místností, kde může průběh výslechu sledovat např. obhájce, soudce, státní zástupce případně psycholog a prostřednictvím počítače komunikovat s vyslychajícím, např. pokládat doplňující otázky, který následně vyslychající zprostředkuje vyslychanému. Místnost je zařízena tak, aby působila příjemným dojmem a dítě se zde cítilo bezpečně.“

Vyhodnocení řízených rozhovorů

Porovnáme-li získané informace z jednotlivých rozhovorů, zjistíme, že odpovědi se ve většině případů shodují, i když jde o jiné postavení v rámci Policie České republiky a v odlišných regionech. Z těchto informací se můžeme domnívat, že přípravné řízení má „kostru“ stejnou, ať se jedná o středoečeský kraj, nebo jihočeský.

První otázka zjišťuje, které důkazní prostředky patří mezi nejpoužívanější. Potvrdilo se učení mnoha knih a to, že výslechy ať už svědka či obviněného opravdu patří na vrchol důkazních prostředků. Dalším nezastupitelné místo mají znalecké posudky, na kterých se shodli vyšetřovatelé. V této práci nezmíněné, a přitom velmi významné kriminalistické stopy jsou skvělým poznatkem od vyšetřovatele V. a hlavně také od vedoucího obvodního oddělení. Vyšetřovatelem V. podotknuta rekognice poukazuje na využitelnost zvláštních způsobů dokazování.

Samozřejmě je důležité vědět, proč zrovna výše uvedené důkazní prostředky uvedli respondenti mezi nejpoužívanější. Všichni dotazovaní se shodli, že výslech je

mnohdy jediný způsob jak získat informace relevantní pro trestní řízení. Dále také patří mezi nejjednodušší, nejlevnější a nejdostupnější jako uvádí vyšetřovatel. Znalecké posudky vyplývají ze skutečnosti, že policisté potřebují, aby se k případu vyjádřila osoba z dané oboru, jehož se případ dotýká. Výše uvedené kriminalistické stopy, bývají zajištěny na místě činu, tedy ve většině případů dochází k jednoznačné identifikaci, jak uvádí vyšetřovatel V.

Otázka třetí se zaměřuje na váhu důkazních prostředků v trestním řízení. Vyšetřovatel J. nespatřuje váhu jednotlivých důkazních prostředků, ale na důkazní prostředky pohlíží jednotlivě a pak je posuzuje v souhrnu, tedy sestavuje ze střípků ucelený obraz o daném případě. Tedy jak je to popsáno v metodice. Z praxe, vyšetřovatele V. a vedoucího obvodního oddělení jsou popsány pozitivně vyhodnocené kriminalistické stopy a jejich identifikace jako důkazní prostředky s největší vahou.

Korunní důkazy jsou úzce spjaty s minulou otázkou. Dalo by se říci, že jsou to ve své podstatě důkazy, které mají největší váhu. Proto lze zde uvést, že mezi tyto důkazy můžeme zařadit kriminalistické stopy. Jak se shodují vyšetřovatelé nelze přesně definovat, které důkazy jsou korunní, neboť každý případ je individuální.

Výslech je spatřován jako nejpoužívanější důkazní prostředek, proto další otázka zjišťuje jeho výhody a nevýhody. Při porovnání výslechů z pohledu vyšetřovatele J. a vyšetřovatele V, spatřují jako hlavní nevýhodu výslechu subjektivní zabarvení. Zde velmi záleží na vyslychané osobě a to především na jejím zapamatování, vnímáním, psychickém rozpoložení apod. Na druhé straně jak uvádí vyšetřovatel J., že může být velkým přínosem, a to díky specifické schopnosti vnímání některých lidí.

Velmi úzce s výslechem související je detektor lži, který je zmíněn v navazující otázce. Bohužel ani jeden z respondentů s ním nemá osobní zkušenost.

Otázka k pachovým stopám dále rozvíjí kriminalistické stopy jako takové, jejich hlavní nevýhodu spatřují respondenti ve vyhodnocování a to z důvodu natypování podezřelé osoby. Důležitým poznatkem nevýhody je ze strany vyšetřovatele J., časová omezenost této stopy, nebezpečí pozměnění pachu při zajišťování případně další manipulaci.

U zvláštních způsobů dokazování se vyšetřovatelé shodují, že mezi nejpoužívanější patří rekognice a nejméně používána je konfrontace. Rekognice patří

mezi nejpoužívanější, neboť je ze všech zvláštních způsobů dokazování nejméně časově i finančně náročná. Je zde jako u výslechu možnost subjektivního zabarvení, nebo zkreslení paměťové stopy a to je spatřováno jako nevýhoda. Konfrontace se v případném řízení skoro nepoužívá, ale pokud ano je zde výhoda v možnosti pozorování reakcí stran. Z toho vyplývá, že je to velmi náročné pro vyslychající osobu.

Poslední otázka je otevřená a umožňuje vyjádření respondentů k dokazování. Vyšetřovatel J. obohacuje tuto práci o podrobný popis speciálních výslechových místností, které vlastně mají navodit příjemnou atmosféru pro vyslychanou nezletilou osobu, obecně řečeno. Dále popisuje postavičky, které usnadňují vyslychaným osobám popsat skutek, tedy co se stalo. Vyšetřovatel V. popisuje nedostatek dokazování a to špatnou právní úpravu. Vedoucí obvodního oddělení obecně shrnuje současné dokazování.

Závěr

Dokazování je velmi složitý a náročný proces během celého trestního řízení. Významnou roli zde hraje trestní právo, neboť se jedná o ochranu života, zdraví či majetku. K realizaci této ochrany přichází trestní právo procesní, trestní řízení. Cílem trestního řízení je zjistit skutek, pachatele a náležitě ho potrestat. Všechny tyto skutečnosti nezjistíme jiným způsobem než dokazováním. Prvním krokem musí policejní orgán získat stopy a ty vyhodnotit. Postupně skládat jednotlivé střípečky do sebe, až vznikne obraz celého skutkového děje. Po celou dobu nad ním státní zástupce dohlíží a v konečné fázi musí odsouhlasit postup případu k soudu. Před soudem celé dokazování probíhá nanovo s tím, že už se jen přehraje, co se v přípravném řízení připravilo, jak už nám to z názvu řízení napovídá. Proto je velmi důležité, aby policejní orgán se státním zástupcem připravili celý případ co nejpečlivěji pomocí důkazů, a soud mohl o případu rozhodnout.

Trestní právo chrání naše práva a hodnoty před trestnými činy. Na druhé straně do našich práv do jisté míry zasahuje. Trestní právo rozdělujeme na hmotné a procesní. Pro tuto práci je důležité trestní právo procesní, neboť je zde popsán postup orgánů činných v trestním řízení, tedy dokazování. Dokazování je nezastupitelnou, nedílnou a nejdůležitější činností orgánů činných v trestním řízení. Celou podstatou dokazování jsou důkazní prostředky, které slouží k poznání skutečností. Mezi nejpoužívanější patří výslech obviněného a výslech svědka. Celé trestní řízení je rozdělené na jednotlivé časové úseky, ve kterých vždy sehrává nejdůležitější roli dokazování. Výzkumná část je zaměřena na přípravné řízení.

V současné době modernizace je velmi důležité, aby s příchodem nových technologií přicházely i nové důkazní prostředky, jelikož i trestné činy nebo jejich provedení se mění. Občasným problémem jsou finance, jako v každém odvětví. Otázkou zůstává, není-li důležité stavit tuto problematiku do popředí, možná i na první místo? Stále je kladen velký důraz na „bezpečí“ ze strany občana. Nejistíme-li, ale pachatele bezpečí se nám vytrácí. Z toho plyne, že by měla být prioritou státu ochrana občana, tedy co největší procento zjištěných pachatelů. To znamená podpora dokazování, přejímání nových technologií, odborné proškolení apod. Samozřejmě má věc i druhou stránku a tím je prevence, tedy působení na obyvatelstvo. Právě moderní doba přináší sebou i ztrátu morálních hodnot, čím dál tím více se vytrácí autorita

policejního orgánu, která je jednak do jisté míry spjatá s právě zmiňovanou prevencí, ale také s legislativou. Stojíme zde na velmi tenkém ledě, z hlediska občana jsou zde velmi chráněna práva, která jsou garantovaná Listinou. Z hlediska policejního orgánu, je malé zastání ze strany státu pokud zasahuje právě do práv občana i když oprávněně. Zde nastává obrovský problém, a to proto, že občan má tento fakt v podvědomí a vytrácí se morální hodnota, tedy přirozená autorita moci úřední, policejního orgánu, která je nesmírně důležitá i při dokazování. To se odráží v neochotě lidí spolupracovat, udávání zkreslených informací apod.

Lze konstatovat, že zvolený cíl popsání dokazování, základní zásady, předmět dokazování a historický význam byl splněn. Výzkumná část je zaměřena na přípravné řízení z důvodu časového vytížení orgánů soudního řízení. Zjišťuje nejpoužívanější důkazní prostředky a z jakého důvodu patří mezi nejpoužívanější. Dále popisuje důkazní prostředky, jako jsou výslech obviněného, svědka, zvláštní způsoby dokazování, jejich výhody a nevýhody. Všechny tři výpovědi policejních respondentů se až na malé drobnosti velmi shodují. Práce se nezabývá kriminalistickými stopami, proto je výzkumná část obohacena otázkou pachových stop a otázkou, v čem respondenti vidí výhody a nevýhody. Práce je obohacena o detailní popis speciální výslechové místnosti, nebo o zjištění užití hypnózy k obnovení paměťové stopy během trestního řízení. Popsání postaviček Jáji a Páji je také velkým přínosem této práce.

Z výše uvedeného plyne, že i dílčí cíle popsání, používání důkazních prostředků v přípravném řízení a porovnání výhod a nevýhod jednotlivých důkazních prostředků byli splněny. Bohužel se práce nezabývá výzkumem dokazování v průběhu celého trestního řízení, ale je zúžena pouze na přípravné řízení, a to z důvodu výše uvedeného, tedy časového vytížení státních zastupitelů a soudců. Z důvodu obtížnosti tématu práce, nebylo uskutečněno dotazníkové šetření.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BALÁŽ, B., PALKOVIČ, J. *Dokazovanie v trestnom konaní. Teoretická a praktická časť.* Tranava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2005. 428 s. ISBN 80-224-0840-9.
2. FRYŠTÁK, M., *Dokazování v přípravném řízení.* 1. vyd. Brno : Masarykovu universita, Právnická fakulta, 2014. 392 s. ISBN978-80-210-7416-3.
3. FRYŠTÁK, M., PROUZA, D., VANĚČEK, P., ZAJÍČKOVÁ, E., *Trestní právo hmotné a procesní.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5.
4. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vyd. Praha : Linde Praha, a. s. 2007. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3.
5. KLÍMA, K. a kol. *Praktikum ČESKÉHO ÚSTAVNÍHO PRÁVA.* 3. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 600 s. ISBN 978-80-7380-173-1.
6. KRATOCHVÍL, V., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 2. vyd. Praha : Nakladatelství C.H. Beck, 2012. 968 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
7. MALÝ K., *Trestní právo v Čechách v 15.-16. století.* 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1989. 271s.
8. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 3.vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
9. NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 294 s. ISBN 80-86898-74-1.
10. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné.* 7 vyd. Praha : Wolters Kluwer, a. s.,2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.
11. VLČEK E., *DĚJINY TRESTNÍHO PRÁVA V ČESKÝCH ZEMÍCH A V ČESKOSLOVENSKU.* 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 66 s. ISBN 80-210-3506-4.
12. VOJÁČEK L., SCHELLE K., KNOLL V., *České právní dějiny.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s. ISBN: 978-80-7380-127-4.
13. ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář.* 7. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

Elektronické zdroje

1. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Písek- Slavnostní otevření speciální výslechové místnosti*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/fotogalerie/pisek-slavnostni-otevreni-specialnich-vyslechovych-mistnosti.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika [online]. 2009 [cit. 2016-08-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
2. ČESKO. Zákon č. 141/ 1961 Sb., Trestní řád. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika [online]. 1961 [cit. 2015-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály: rozhovor s por. Mgr. Martinou Jarolímkovou, por. Mgr. Bc. Vladimírem Čelakovským a kpt. Mgr. Jiřím Vondráčkem.

Seznam zkratk

č.	-	číslo
ČR	-	Česká republika
OČTŘ	-	orgán činný v trestním řízení
Sb.	-	sbírka
SKPV	-	služba kriminální policie a vyšetřování
TrŘ	-	Trestní řád

Přílohy

Příloha č. 1: Řízený rozhovor provedený s respondenty.

Dobrý den, v rámci své bakalářské práce (Důkazní prostředky a dokazování z pohledu trestněprávního) se snažím získat informace o využitelnosti jednotlivých důkazních prostředků v trestním řízení. Dovolila bych si Vám položit několik otázek k tomuto tématu. Předem děkuji za odpovědi, za Vaši ochotu a čas strávený nad tímto tématem a hlavně za přínosy do mé bakalářské práce.

Dokazování a důkazní prostředky z pohledu trestněprávního

1. Jaké důkazní prostředky dle Vašeho názoru patří mezi nejpoužívanější? (uved'te maximálně pět v pořadí od nejčastějších po méně časté)
2. U výše uvedených důkazních prostředků uveďte, proč si myslíte, že jsou nejčastěji užívány.
3. Které z těchto důkazních prostředků mají dle Vašeho názoru tzv. větší "váhu" a naopak menší?
4. Které důkazy jsou nejčastěji označovány za tzv. korunní důkazy?
5. Výslech obviněného a svědka jsou často užívanými důkazními prostředky. Jaké jsou výhody a nevýhody výslechů?
6. K výslechům se váže tzv. detektor lži. Jak často je používán? Jaké jsou výhody a nevýhody?
7. Co si myslíte o využitelnosti pachových stop? Jak často jsou používány? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody?
8. Mezi zvláštní způsoby dokazování patří konfrontace, rekognice, rekonstrukce i vyšetřovací pokus.
 - a. Který z těchto způsobů je nejpoužívanější a naopak? Proč?
 - b. Jaké mají výhody a nevýhody jednotlivé způsoby?

9. Jaký je Váš názor na současné dokazování? Mohla bych Vás poprosit, prozradíte mi nějaké zvláštnosti nebo zajímavosti, kterými bych mohla obohatit svoji práci?